

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ASKOV LÆRLINGE

AARSSKRIFT FOR 1907

INDHOLD:

LUDVIG SCHRØDER: Om Evangelisten og
Kirkehistorikeren Lukas.
Fra Maj 1906 til Maj 1907.
JACOB APPEL: Redegørelse.
Skolens Lærlinge.
Skolens Bibliotek.
Skolens Formuesforhold.
Legater knyttede til Askov Højskole.

— Pris 1.25 —

KØBENHAVN
LEHMANN & STAGE
1907

„ASKOV LÆRLINGE“

AARSSKRIFT

FOR

1907

Statens Lærerhøjskole.

KOLDING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI

1907

OM EVANGELISTEN OG KIRKEHISTORIKEREN LUKAS

AF

LUDVIG SCHRØDER.

DER er gamle kirkelige Forfattere, der har fortalt, at Lukas var *Maler*. For dette har man ikke nogen sikker Hjemmel. Men det kan have hængt sammen med, at han har været en Mester i at give en livfuld Skildring af en historisk Begivenhed.

Der er en nyere Bibelgransker (Godet), som har ment, at Lukas har fulgt den Skik, mange Kunstnere har haft, at anbringe sit eget Billede paa en underordnet Plads i sit store Historiemaleri. Han skulde have været den unævnte Discipel af Jesus, som ledsagede Kleofas og talte ivrigt med ham den store Paaskedag paa den halvanden Mils Vandring fra Jerusalem til Emaus. Af sin egen Erindring skulde han have fortalt om det sørgmodige Udseende, de to havde, da de svarede den ubekendte, som spurgte dem, hvad de talte om: »Er du alene fremmed i Jerusalem og véd ikke det, som er sket dér i disse Dage, — det med Jesus af Nazaret, som var en Profet, mægtig i Gerning og Tale for Gud og alt Folket, og som desuagtet blev overgivet til Dødsdom og Korsfæstelse af Ypperstepræsterne og de Øverste«. De to havde som saa mange andre haabet paa, at han skulde være den

forventede Messias, Israels Frelser; men nu var det paa tredje Dag efter hans Død. Vel havde Kvinder meldt om Englesyn i Graven, og Mænd af deres Vennelag havde fundet Graven tom; men det havde ikke trøstet dem. Efter at de havde givet denne Forklaring, havde den fremmede taget Ordet for at paavise *den store Sammenhæng imellem Profetien og Opfyldelsen*, for at det kunde blive dem klart, at den forjættede Messias igennem Lidelsen *skulde* indgaa til sin Herlighed. Men først da den, der havde talt saaledes, gik ind med dem i Herberget i Emaus og holdt Nadver med dem, fik de Øjnene opladte og saa, at det var den opstandne Frelser. Ved Mindet om Samtalen med ham maatte de sige til hinanden: »Brændte ikke Hjærterne i os, da han talte til os paa Vejen og oplod Skrifterne for os?«

Har det virkelig været Lukas, som havde denne Oplevelse i Kleofas' Følge, da har den ikke blot hjulpet ham til Sejer over Tvivl og Frygt, men den har tillige været en Indvielse for ham til den Gerning som Menighedens første Historieskriver, hvorfor alle kristne Slægter, der har levet, og de, der vil komme efter os, vil være ham taknemlig. Det blev jo hans Livs Maal nøjagtig at gennemgaa alt, hvad de, der fra første Færd havde været Øjenvidner og Ordets Tjenere, havde overleveret Menigheden, og fremstille det i *Sammenhæng*, ikke blot Herrens Liv, men ogsaa hans Apostles Gerninger, for at ikke blot Teofilos, hvem han til-egnede sine Bøger, men ogsaa mange andre kunde blive styrkede i, at det Ord, hvori de mundtlig var bleven undervist, var urokkeligt — var en Klippe, det var værd at bygge paa. Man kan være sikker paa, at det mangan Gang er gaaet Lukas saaledes, da han i Mindet vandrede den lange Vej fra Behudelsen

af Johannes Døberens Fødsel i Jerusalems Tempel til Apostelen Paulus' Virksomhed som Fange i Verdens Hovedstad, at Hjertet brændte i ham, og naar det, han har fortalt i Sammenhæng, kom frem paa Mennesketunge som levende Tale, da har det samme gentaget sig hos dem, der hørte Ordet.

Som det kan kaste Lys over Lukas som Forfatter, at man har tillagt ham Kunstnerens Evne, saaledes kan ogsaa Tanken om ham som en af de to paa Vejen til Emaus minde om, hvad der rørte sig i ham som Fortæller, — om hvad der i den Retning var hans Maal, og hvad der maa være Maalet for alle dem, der vil fortælle om Herrens jordiske Levnedsløb og hans Apostles Virksomhed.

Men ikke mindre er det værd at dvæle ved, *hvad der virkelig vides om ham*, og som kan bidrage til at forklare hans Ejendommelighed som Forfatter.

Hertil kan vel regnes, at *Lukas var hedensk født*. Ikke blot er der fra gammel Tid fortalt, at han var »en Syrer fra Antiokia«. Men i Slutningen af Apostlen Paulus' Brev til Menigheden i Kolossæ skilles han bestemt fra Jøderne. Her sender Apostlen nemlig først Hilsener fra »Markus, Barnabas' Sødskendebarn« og et Par flere, og tilføjer om dem: »Disse er blandt de omskaarne de eneste Medarbejdere i Guds Riges Tjeneste, som har været mig til Opmuntring«. Og derefter sender han Hilsen fra Epafras, som hører hjemme i den Kreds af Mennesker, han skriver til, og tilføjer: »Jeg skal ogsaa hilse fra min kære Ven *Lægen Lukas* og fra Demas«. Disse to kan da ligesaa lidt som Epafras høre til »de omskaarne«, men maa være hedensk fødte.

Om han tidlig har sluttet sig til Proselyterne eller Jødevennerne, der — som vi véd fra hans Fortælling

om den store Pinse — ofte kom til Jerusalem ved Højtiderne, og om han maaske er bleven vundet for Troen paa Herren i hans Køds Dage eller i Menighedens første Dage, véd vi intet om, men kan dog lægge Mærke til, at han saa udførligt har gengivet Peters Tale paa Pinsedagen og Stefanus' Forsvarstale ligesom den Tale, Paulus holdt i Antiokien i Pisidien, som om han selv havde hørt dem. Men til *Apostlens Medarbejdere* har han først afgjort sluttet sig under dennes anden Missionsrejse. — Paulus var kommen til Galatien, og der var han blevet meget syg. »Legemlig Skrøbelighed«, skriver han i Brevet til den galatiske Menighed, var Skyld i, at han første Gang forkyndte Glædesbudskabet imellem dem. Men de tog imod ham trods hans Skrøbelighed »som en Guds Engel, ja som Messias, Jesus selv«, og »om det havde været muligt, vilde de have revet deres Øjne ud og givet ham dem«. Af dette sidste er der — som det synes mig, med god Grund — draget den Slutning, at det har været en haard Øjen-Sygdom, hvoraf Apostlen led. Men det er rimeligt, at Rygtet om hans Sygdom kan have naaet den antiokenske Menighed, som havde udsendt ham, og at dette har bragt den i Lægevidenskaben oplærte Lukas til at rejse ud for at yde ham sin Hjælp. Han traf ham i *Troas* i det nordvestlige Hjørne af, hvad vi nu kalder Lilleasien. Her var det, at Paulus om Natten havde det Syn, at en Makedonier stod for ham og sagde: »Tag over til Makedonien og hjælp os!« — »Saa snart han havde haft dette Syn,« hedder det i Apostlenes Gerninger, 16,10, »gjorde vi straks Anstalter til at vandre ud til Makedonien, idet vi sluttede som saa, at det var Herren, der her kaldte os til at bringe Glædesbudskabet til

dem.« Med dette *vi* lader Lukas da Læserne forstaa, at han fra nu af fortæller som Øjenvidne. Men det er kun om Begivenhederne i *Filippi*, han foreløbig fortæller paa denne Maade. Han maa være bleven tilbage i denne Stad, da Paulus og Silas rejste videre til Thessalonika.

Men da Paulus tredje og sidste Gang rejste til Jerusalem, som Ordfører for Udsendinger fra de hedenskristelige Menigheder, som havde foranstaltet et Sammenskud til Fordel for den jersalemske Menigheds fattige, sluttede Lukas sig atter til ham. Sopater fra Beroea, Aristarkus og Sekundus fra Thessalonika, Timoteus og Gajus fra Derbe og Tykikus og Trofimius fra den romerske Provins Asien rejste i Forvejen og, skriver Lukas, »oppebiede os i Troas; *vi selv løb ud fra Filippi lige efter Paaskefesten* og stødte til dem i Troas femte Dagen efter,« og saa fortæller han videre som Øjenvidne: om Rejsen til og Opholdet i Jerusalem, om Fangenskabets i Kæsarea, om Rejsen til og Fangenskabets i Rom.

Det ligger da nær at slutte, at Lukas i en Aarrække — medens Paulus virkede i Korint i $1\frac{1}{2}$ Aar og i Efesos i 3 Aar foruden i andre Byer og paa en Jerusalemstrejse — har været knyttet til Menigheden i Filippi og har været denne Menigheds Udsending med dens Del af Sammenskuddet til de fattige i Jerusalem. Men saa maa de Erfaringer, han gjorde i Filippi, nødvendig have sat Spor i den Virksomhed som historisk Forfatter, han ventelig begyndte, da han delte Paulus' Fangenskab.

Vor Tids Granskere har undersøgt gamle makedoniske Gravstene og deraf draget den Slutning, at Kvinderne dér har haft en langt mere fremtrædende

Stilling end hos andre Oldtidsfolk*). Hermed stemmer det paa en mærkelig Maade, hvad vi fra Lukas' Fortælling om og Paulus' Brev til Menigheden i Filippi faar at vide om denne. »Paa Sabbatdagen gik vi ud udenfor Byen ved en Flod, hvor der plejede at være Bedested; dér satte vi os og indlod os i Samtale med de *Kvinder*, der forsamlede sig dér, og en Kvinde ved Navn *Lydia*, Purpursælgerske fra Byen Tyatira og Proselytinde, hørte til, og hendes Hjerter aabnede Herren til at give Agt paa det, som Paulus talte, og da hun var bleven døbt tilligemed hele sit Hus, kom hun og bad os og sagde: Dersom I er kommet til den Overbevisning, at jeg er Herren tro, saa tag ind i mit Hus og bliv der! Og saadan nødte hun os.« Det er Begyndelsen paa Lukas' Fortælling om Menigheden i Filippi, og dertil svarer godt, hvad vi faar at vide af Apostlens Brev til denne Menighed.

»Jeg formaner *Euodia*, og jeg formaner *Syntyke* til at være enige i Herren«, skriver Paulus. Naar han i et Brev, der er bestemt til at oplæses i Menigheden, nævner to Kvinder og retter en Formaning til dem, da kan man slutte, at disse maa have haft en meget fremtrædende Stilling i Menigheden. Hvad *Lydia* var i dens første Dage, den gæstmilde Værtinde for Apostlen og hans Følge, det har ventelig i følgende Tider *Euodia* og *Syntyke* været for hele Menigheden. Men der er ingen Grund til at tro, det er Oplysnings-

*) I den engelske Biskop Lightfoots Forklaring til Filippenserbrevet anføres Eksempler paa, hvordan der paa adskillige makedoniske Gravstene er nævnt, hvilken Moder, men ikke hvilken Fader den afdøde har haft (Sosipater, Kleopatras Søn, — Taurus, Ammias Søn, — Poros, Ammias Søn, — Alexandros og Ejulios, Markias' Sønner). En saadan Opkaldelse efter Moderen er vistnok sjælden, selv om man her i Norden har Eksempler paa det samme. Kong Svend Estridsen nævnedes efter sin Moder, og Hellig-Olav er vel stundom kaldet Olav Aastesøn, selv om hans Navn ogsaa er skrevet Olav Sigurdsøn.

Spørgsmaal, der har skilt dem fra hinanden. Derimod kan det tænkes, at de har kappedes om, hvem af dem der kunde bære Prisen som den, der laante Menigheden Hus.

Lad mig minde om en Uenighed imellem to Kvinder, der har været knyttede til det danske Aandsliv i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede: *Kamma Rahbek*, født Heger, og *Sofie Ørsted*, Adam Oehlen-schlägers Søster. Det har efter alle Vidnesbyrd været to udmærket begavede, men tillige varmhjærte Kvinder, som samlede Tidens livligste Mennesker i deres Hjem paa Bakkehuset og paa Vestergade. Men den, der var Stangæst hos Fruen paa Bakkehuset, kunde nok faa det at høre, naar han havde været nogle Gange paa Vestergade, og omvendt.

Det er maaske særligt en Fristelse for Kvinder — den til at ville overgaa hinanden i Venlighed og Gæstmildhed. —

Af Apostlens Brev kan det ses, at Menigheden i Filippi er den eneste, der har staaet i Forbindelse med ham »med Afregning over Givet og Modtaget«. Han har set paa denne Menighed og maaske særlig paa dens Kvinder som dem, for hvem det at *give* var en saa selvfølgelig Ting, at de aldrig kunde tænke paa at regne sig det til en Fortjeneste. De var glade Givere, hvis højre Haand ikke vidste, hvad den venstre gjorde. Han havde modtaget Gaver fra dem flere Gange, medens han var i Thessalonika, — altsaa kort efter at han havde forladt dem. Og da han sad i Fangenskab i Rom, hvorfra han skrev sit Brev til Menigheden i Filippi, kunde han deri udtrykke, hvor glad han var ved Gaven, de nys havde sendt ham med Epafraditos.

I Brevet til Romerne fortæller Apostlen, at *Makedoniens* og *Akaias* Menigheder har anset det for rigtigt at foranstalte et Sammenskud til Fordel for den jerusalemske Menigheds fattige. De har anset det for rigtigt, gentager han, de er jo ogsaa i Gæld til dem; ti naar Hedningerne har faaet Del i deres aandelige Goder, saa skylder de ogsaa at være dem til Tjeneste med, hvad de har af timelige Goder. Om denne Indsamling havde Apostlen skrevet i begge sine Breve til Menigheden i Korint, — i det første, at han haabede, at de vilde samle ind, før han selv kom til dem, ved hver Søndag at lægge noget til Side; saaledes havde han ordnet det for de galatiske Menigheders Vedkommende. Af det andet Brev synes det at fremgaa, at de troende i Korint har været forud for de andre i *Tanken* om at *ville* indsamle; det gjaldt nu om, at de lod Handlingen svare til deres Tanke. Om de makedoniske Menigheder har han lige i Forvejen skrevet, at skønt de ideligt var bleven bedrøvede ved Genvordigheder, var deres Glæde dog saa overstrømmende, at de med al deres dybe Fattigdom dog har vist, at de kunde have tilovers til andre; efter Evne, ja *over* Evne var de af sig selv villige til at give og bad Paulus paa det indstændigste om at blive vist den Naade at maatte give *deres* Del med til Indsamlingen for de hellige.

Efter disse Ytringer i Apostlens Breve maa man slutte, at Tanken om Indsamlingen er bleven udtalt i Korint førend i Filippi. Men *her* — og i de makedoniske Stæder i det hele — har der været langt større Iver efter at sætte Sagen i Værk. Det er ikke underligt, at de samme, som gerne vilde støtte Paulus personlig, ogsaa har været ivrigere end andre for at tage Del i Indsamlingen til de fattige i Jerusalem,

og der kan ikke være Tvivl om Bevæggrunden. Som Paulus' Breve især til Galaterne og Romerne, men delvis ogsaa til Korintierne viser, var der vokset Vanskeligheder op i Forholdet imellem de kristne af jødisk Byrd og dem af hedensk Afstamning. Kunde det gaa an, spurgte de jødekristne, at Hedningerne fik Del i den ny Pagt uden at bøje sig ind under Israels Lov? Og de, som stod uforstaaende overfor dette Spørgsmaal, var tilbøjelige til at fælde haarde Domme over Paulus som Hedningernes Apostel. Mon det da ikke kunde mildne de haarde jødiske Hjærter, naar de kristne af hedensk Byrd viste deres Deltagelse for dem under den timelige Nød, de var hjemsøgte af? Det var Apostlen Paulus' Vilje, at de hver for sig skulde vælge dem, der skulde overbringe Gaverne fra de enkelte Menigheder; men han var villig til at følge med som Ordfører for dem. »Skulde det vise sig, at det var det bedste, at jeg selv tog med, kan de rejse sammen med mig«.*) Da han skrev til Romerne, var det afgjort, at han rejste med til Jerusalem.

Har der været en Kappelstrid imellem de betydelige Kvinder i Menigheden i Filippi om, hvem der skulde vinde Prisen ved at bringe Ofre, da kunde der behøves en Formaning til dem om »i Ydmyghed at anse hverandre gensidigt for at være bedre end sig selv«**).

Er der noget af Apostlen Paulus' Breve, som særligt har Ærinde til kristne Kvinder, da er det Brevet til Menigheden i Filippi.

Og dersom det kunde sætte sit Præg paa Lukas som Fortæller af Herrens Levned, at han havde levet en Aarrække i denne Menighed, da maatte det kendes paa, at han mere end de andre Evangelister dvælede ved de Kvinder, der traadte i Forhold til Herren i hans Køds Dage.

*) 1. Kor. 16,4. **) Fil. 2,3.

Det Spørgsmaal maatte komme frem hos ham, der havde været Vidne til den Iver, der var hos Kvinder i Filippi til at vise Gæstmildhed imod Paulus og hans Ledsagere og til at yde ham Støtte, om der ikke havde været Kvinder, der under Herrens Vandring i Kødet havde vist en lignende opofrende Kærlighed til ham og hans Disciple. Lukas har ikke spurgt forgæves. I Begyndelsen af det ottende Kapitel læser man i hans Evangelium, at Herren rejste omkring til den ene By og den ene Stad efter den anden og forkyndte det glade Budskab om Guds Rige, og de tolv fulgte med ham, og ligesaadan var der nogle Kvinder, som var bleven helbredet for onde Aander og Sygdomme: Maria, som kaldtes Magdalena (d. e. hende fra Magdala), af hvem syv onde Aander var uddrevet, Johanna, Herodes' Hushovmester Chuzas Hustru, og Susanna og mange andre Kvinder, som havde stillet sig til deres Tjeneste med, hvad de havde.

Selv om den Uenighed imellem Euodia og Syntyke, som har fremkaldt Paulus' Formaning til dem, først efterhaanden har udviklet sig saaledes, at Apostelen fandt det nødvendigt at fremdrage den i sit Menighedsbrev, saa kan den have været kendelig, allerede da Lukas opholdt sig i Filippi, og man kan tænke sig, den har været medvirkende til, at han kom til at fæste sin Opmærksomhed paa, hvad han hørte om *Martha*, der tog imod Herren i sit Hus, og hendes Søster *Maria*, der satte sig ved Herrens Fødder og hørte paa hans Tale: »*Martha* vimsede ud og ind*) og havde saa meget at tage vare, men en Gang standsede hun og sagde: »Herre, tager du dig slet ikke af, at min Søster lader mig alene om hele Opvartningen? Sig til hende, at hun skal værs'god tage fat

*) Jeg benytter Axel Sørensens Oversættelse.

ligesom jeg!« Men han svarede: »Martha, Martha, du gør dig Bekymring og Uro med saa mange Ting. Der er dog kun én Ting, der er nødvendig. Maria har valgt den bedste Del, og den skal ikke tages fra hende!« Det er vel ikke saa urimeligt at tænke, at Lukas blandt sine Læsere har tænkt sig de to betydelige Kvinder i Filippi, der ligesom Martha har været for ivrige i, hvad de mente, de kunde tjene Herren og hans Menighed med.

Men der er adskillige andre Kvinder, som Lukas har fortalt om, og som ikke er kommen paa Omtale i de andre Evangelier. Johannes Døberens Moder *Elisabeth* og den gamle *Anna*, hvoraf den første lyste Velsignelse over Maria, medens hun bar Jesusbarnet under sit Hjærte, og den sidste frydede sig over det, da Maria bragte sin førstefødte op til Templet. Det ligger lige for at tænke sig, Lukas har udspurgt Maria og derved faaet Besked baade om disse to Kvinder og om, hvad hun selv oplevede, da hun havde taget sin tolv Aars Dreng med op til Jerusalem.

Lukas er ene om Fortællingen om, hvordan Herren ynkedes over *Enken i Nain* og gav hende sin eneste Søn tilbage, og det er kun ham, der har fortalt om *Synderinden*, der nærmede sig til Jesus, da han laa til Bords i Farisæerhuset, »begyndte at væde hans Fødder med sine Taarer og aftørre dem med sit Hovedhaar, kyssede hans Fødder og salvede dem med Salve«. Det er en underlig rig Skildring af et Menneske, der ikke har Ord til sin Tak for den Syndernes Forladelse og Fred, hun har modtaget ved at høre paa Herrens Tale, men maa give den Udtryk i Handling.

Ved denne Fortælling mindes vi om den Ejendommelighed hos Lukas, som træder endnu stærkere

frem, end det, jeg nu har dvælet ved, og som da ogsaa i Regelen er blevet stærkest fremhævet. Han er den *hedningefødte Evangelist*, som maatte lægge særligt Mærke til, hvad Herren havde sagt, som viste, at det ikke var ved Lovens Gærninger, men ved en troende Modtagen af Ordet, hvori Gudsfreden tilsiges, at denne kan vindes. Ene han har bevaret Herrens Lignelser om Faderens Kærlighed til *den fortabte Søn* og om *den barmhjertige Samaritans* Omhu for Manden, der var faldet iblandt Røvere, og som Præsten og Leviten havde ladet ligge hjælpeløs paa Vejen. Det er ene hos ham, vi møder Fortællingen om den rige Mand og *Lazarus*, hvis Navn man skal lægge Mærke til, fordi det betyder: »Herren hjælper«; selv kunde han intet udrette. Lukas har ligeledes bevaret Lignelsen, hvori Modsætningen kommer frem mellem Farisæeren og *Tolderen*, og Fortællingen om *Tolderen Zacchæus*.

Det er vel ogsaa for at betegne, at Jødernes Messias var kommen til Verden som Frelser for den *hele* Menneskeslægt, for Hedninger saavel som for Jøder, at Lukas i sit Evangelium optog Stamtavlen, der gik tilbage til Adam.

Gaar vi fra Lukas-Evangeliet til den anden Bog, vi har fra hans Haand, eller — som jeg mindes Biskop Kierkegaard udtrykte det — til *anden Del* af det Værk, han har tilegnet Teofilos, men — vi kan vel tilføje — gennem ham den hele Menighed af hedensk Byrd, saa kan den siges at bære Præg af de samme Ejendommeligheder som den første.

Lukas har ikke blot fremhævet Gæstfriheden hos Purpursælgersken *Lydia* i Filippi, men ogsaa hos Akvilas' Hustru *Priskilla*. Da Paulus kom til Korint, traf han dette Ægtepar, som havde forladt Italien

paa Grund af, at Kejser Klaudius havde udstedt den Befaling, at alle Jøder skulde forvises fra Rom. Apostelen sluttede sig til dem, og da de drev samme Haandværk, blev han hos dem og arbejdede. Saa nøje et Forhold kom i Stand imellem dem, at Priskilla og Akvilas fulgte med Paulus, da han rejste til Asien. De tog Bolig i Efesos, inden Paulus kom dertil, og her kom de til at høre den alexandrinske Jøde Apollos, da han fyrig i Aanden lærte om Jesus i Synagogen, uagtet han ikke kendte nogen andan Daab end Johannes's. »Priskilla og Akvilas«, skriver Lukas, »tog sig af ham og udlagde ham »Vejen« endnu nøjagtigere«. Det er vel ikke tilfældigt, at Lukas, der har nævnt Akvilas før Hustruen, da han første Gang fortæller om dem, siden nævner Priskilla først. Det er vel hende især, der har følt Trang til at være Paulus' Medarbejder, ogsaa i Asien, og hende, der har følt det som et Kald, at de skulde hjælpe til, at de store Kræfter, der var hos Apollos, ret kunde blive brugt i Herrens Tjeneste.

Har Priskilla været Værtinde for Apostelen og vel for en større Del af Menigheden i Korinth og i Efesos,*) da er der en anden Kvinde, som regnes at have haft denne Gerning i den jersalemske Menighed. Da Peter paa vidunderlig Maade var »revet ud af Herodes' Haand og fra alt det, som Jødefolket havde ventet, skulde ske med ham«, og da han havde besindet sig paa sin Udfrielse af Fængslet, »var han

*) I det sidste Kapitel af Romerbrevet, som jeg er tilbøjelig til med Farrar at mene, egentlig hører til en Afskrift af Brevet, der skulde sendes til Efesos, hvor Paulus havde mange Kyndinge fremfor i Rom, findes en Mængde Hilsener til hans Venner. I Spidsen for disse staar der: »Hils Priskilla og Akvilas, mine Medarbejdere i Kristus Jesus, som har vovet deres Hals for at frelse mit Liv, og hvem ikke jeg alene, men ogsaa Hedningemenighederne er taknemlig, og hils ligeledes Menigheden i deres Hus«.

kommen til *Maries, Johannes med Tilnavn Markus Moders* Hus, hvor en hel Del havde forsamlet sig og holdt Bøn«.

Lukas fortæller, at da Peter bankede paa Gangdøren, »kom en Tjenestepige ved Navn *Rhode* ud for at høre, hvem det var, og da hun hørte Peters Stemme, glemte hun af lutter Glæde at lukke Døren op og løb ind og fortalte, at Peter stod derudenfor Døren. Men de sagde blot til hende: »Aa, du er jo gal«! Men hun blev ved at paastaa, at det virkelig var saadan. Saa sagde de: »Det maa være hans Engel«! Men Peter blev ved at staa og banke, og saa lukkede de da endelig op«.

Til Peters Historie har Lukas videre knyttet Fortællingen om en Discipelinde i Joppe, *Tabitha*, som oversat betyder Dorkas (d. e. Gazelle). Hendes Død førte til, at man hentede Peter, og da han kom til Stedet, blev han ført op til Værelset, hvor det afsjælede Legeme laa. »Og alle Enkerne omringede ham og viste ham grædende Klædningsstykker og Kapper, som Dorkas havde forfærdiget, mens hun endnu færdedes iblandt dem«. Peters Bøn kaldte hende til Live igen.

Her skal endnu fremhæves, at Jesu Moder Maria og nogle flere Kvinder var sammen med de Tolv i Forventningens Dage før den store Pinse. Paa denne voksede Samfundet med henved »3000 Sjæle«. Kort efter udgjorde Antallet af »Mændene alene« henimod 5000.*) De holdt »Kærlighedsmaaltider omkring i *Hjemmene* og nød dette Maaltid med Jubel og i Hjertets Enfold og lovpriste Gud og var afholdte af hele Folket«. Efter at Stefan var

*) »Der blev ved at komme Folk til, Masser baade af Mænd og Kvinder«, hedder det Apg. 5,14.

stenet til Døde, plagede Saul Menigheden og gik omkring fra Hus til Hus og slæbte *Mænd og Kvinder* med sig og fik dem sat i Fængsel. Og Saul udbad sig Anbefalingskrivelser af Ypperstepræsten til Synagogerne i Damaskus, saa han kunde føre hvemsomhelst han fandt, *Mænd eller Kvinder*, som tilhørte denne Retning, i Lænker til Jerusalem.

Det fremgaar heraf, at Kvinderne og deres *Hjem* har været stærkt med i, hvad der foregik i Hebræer-*menigheden*. Men det samme gentager sig i *Hedningeverdenen*.

Naar Jøderne vil lægge Hindringer i Vejen for Paulus' og Barnabas' Gerning i Antiochia i Pisidien, da finder de det nødvendigt at opægge »de fornemme kvindelige Proselyter og de mest ansete Mænd i Byen« imod dem. — I Beroea i Makedonien var der mange Jøder, der tog ved Troen »og tillige ikke faa af fornemme græske Kvinder og Mænd«. — Blandt dem, Paulus vandt i Athen, fremhæver Lukas ved Siden af Højesteretsmedlemmet Dionysius »en Kvinde ved Navn *Damaris*.« Da Apostlen paa sin sidste Rejse til Jerusalem havde opholdt sig syv Dage i Tyrus, ledsagede Disciplene ham »alle, med Kvinder og Børn, paa Vej ud af Byen; der faldt de paa Knæ paa Strandbredden i Bøn«. Om Evangelisten Filip, der var en af de Syv, fortælles straks efter, at »han havde fire ugifte Døttre, som var begavede med profetisk Evne«.

Lukas har ogsaa nævnt Kvinder, som kunde tjene til Advarsel: *Safira*, der var gift med Ananias, Jødinden *Drusilla*, der var gift med Felix, og *Berenike*, der levede i Blodskam med sin Broder Kong Agrippa.

Der kan være en Sammenhæng imellem, at Lukas længe havde levet i Filippi, hvor Kvinder havde meget at sige i Menigheden, og at han i sin Fortælling

om Kristenlivet i det hele fremdrager Kvinderne og enkelte iblandt dem. Men særligt er det værd at lægge Mærke til, at det samme, som bragte Menigheden i Filippi og Kvinderne i den, til at være saa ivrige for, at de hedningekristne skulde støtte den fattige Menighed i Jerusalem, aabenbart har været Hovedsagen for Lukas, da han skrev sin »*Beretning om nogle af Apostlenes Virksomhed*«.*) Skulde den omhandlede Indsamling hjælpe til, at den jødekristne Menighed i Jerusalem kom til at se med mildere Øjne paa de Menigheder af hedningekristne, som Paulus havde stiftet, saa skulde Lukas' Fortælling ogsaa slaa Bro over Kløften imellem dem, der i Peter saa den store Apostel, og dem, for hvem Paulus havde været Budbringeren om Jesus Kristus.

Om Indsamlingen og om, hvordan den blev modtaget, har Lukas ikke fortalt. Der er Grund til at tro, at det er gaaet, som Paulus synes at have anet, da han bad de romerske Kristne »kæmpe i Bønnen til Gud« for ham, at han ikke blot maatte slippe uskadt fra de vantro i Jødeland, men ogsaa »at den Tjenergerning«, han havde at udrette i Jerusalem, maatte »falde i god Jord hos de hellige«. Hvad de hedningekristne havde gjort for at støtte de fattige i Jerusalem, synes ikke ret at være paaskønnet. Derfor har Lukas ikke fortalt derom; det kunde jo let volde yderligere Misnøje, om end maaske nærmest hos de hedningekristne, hvis gode Vilje ikke blev forstaaet. Men Lukas vilde ikke øge Tvedragtsluen.

Sin Fortælling om nogle af Apostlenes Virksomhed skrev han for at stifte Fred. Det var *Peter* og *Paulus*, han skrev om. Han vilde bidrage til, at hans Læsere,

*) Saaledes gengiver Axel Sørensen, hvad der ellers i Reglen kaldes »Apostlenes Gerninger«.

enten de var af jødisk eller af hedensk Byrd, skulde se paa begge som dem, der hver for sig havde faaet et stort Kald til at grundfæste Guds Rige paa Jorden og hver for sig ærlig havde røgtet det, saaledes at Gud kendelig havde velsignet deres Arbejde. Først skrev han om Peter, om hans Virksomhed blandt Jøderne, og om, hvordan han blev Banebryder iblandt Hedningerne, og saa skrev han omtrent lige saa meget om Paulus' Missionsrejser og Besøg i Jerusalem til hans Fangenskab i Rom. Ingen kan læse det enfoldigt uden at skønne, Lukas saa med samme Ærbødighed paa den ene som paa den anden af disse Apostle, og han har villet hjælpe sine Læsere til at se med samme Øjne paa dem.

Men det har ikke blot været hans Opgave at stille dem paa lige Trin; han har ogsaa villet fremhæve den personlige Ejendommelighed hos hver af dem, som traadte frem i deres Gerning. Mon ikke det kvindelige Øje har en særegen Evne til at forstaa og paaskønne Mennesker med deres Særpræg, saa Sammenligningen mellem dem ikke fører til at fremhæve den ene paa den andens Bekostning? Jeg kunde tænke mig, at Lukas' Evne til at skildre de to Apostle som lige ophøjede, men dog i deres Væsen forskellige Arbejdere til Guds Riges Fremme er bleven udviklet under hans Liv i Filippi.

Hvordan har han da skildret de to Mænd i deres Forskellighed?

Det er særligt ved at meddele *Peters og Paulus' Taler i Jerusalem og Kæsarea*, at Lukas har lagt det nær for sine Læsere at gøre en Sammenligning imellem dem og se hvers Ejendommelighed.

Jerusalem og Kæsarea — det er Navne, som danner en underlig Modsætning, Davidsstaden og Kejser-

staden: *Israeliternes gamle Kongestad*, som de elskede, som de, der var borte fra den, aldrig kunde glemme, og derfor besøgte den ene Gang efter den anden til deres store Højtider, — Staden, den store Davids Søn græd over, da han saa dens Undergang imøde, fordi den ikke kendte sin Besøgelsestid, — og Staden, hvis Genrejsning hans Venner ser imøde med Haab, — og saa *Kejserstaden*, bygget som Sindbillede paa Romermagtens Vælde ogsaa over det Land, der var forjættet Abraham, og som hans Afkom havde ejet i Aarhundreder, — eller bygget som en af de Tvangsborge, der engang blev rejst i Schweiz for at kue Landets frie Selvejerbønder, — Reden for den romerske Ørn, hvorfra dens Øjne kunde opfatte enhver fri Rørelse i Jødernes Land for hurtigst muligt med sine Kløer at gribe den, der voldte Uro.

I Jerusalem var de israelitiske Skriftekloge med Ypperstepræsten i Spidsen, i Kæsarea de romerske Hovedsmænd med den romerske Statholder, Kejserens Stedfortræder, i Spidsen, dem, der gav Tonen an. For Peter, Fiskeren fra den galilæiske Strand, var Afstanden stor til disse to Slags Myndigheder, for Paulus, der selv var skrifteklog og tilmed romersk Borger, var der ikke nogen saadan ydre Kløft, der skilte fra de styrende; men desto dybere var den indre Uoverensstemmelse mellem ham og hans Tilhørere, da han kom til at tale i Jerusalem og Kæsarea.

Det var paa den store Pinsedag, at *Peter* talte i *Jerusalem* for at forklare, hvad der var sket. Der var pludselig hørt »en Susen ligesom af et mægtigt Aandedræt, der blev udaandet, og det fyldte hele Huset, hvor de sad, og der viste sig for dem Tunger som af Ild, der skilte sig og dalede ned over hver enkelt af dem, og de blev allesammen opfyldt af hellig

Aand og begyndte at tale i andre Sprog, efter som Aanden gav dem at udtrykke sig^{«*}). Der var da Folk rundt omkring fra i Jerusalem, Jøder og Jødevenner af hedensk Byrd, som var stimlede sammen, og som undrede sig over, at disse ulærde Gallilæere talte de mange Tungemaal, saa hver af dem, der var kommen til Stede, hørte sit Modersmaal brugt til at ud-sige Guds Størværker. »Hvad betyder dog dette?« spurgte nogle. Andre spottede og sagde: »Aa, de er vel bleven fulde af den søde Vin«.

Det var denne Forsamling, Peter skulde tale til. Beskyldningen for Fuldskab besvarede han med, at Klokken ikke var mere end 9. Men saa vendte han sig til Spørgsmaalet om, hvad det hele havde at betyde. Det var Opfyldelsen af, hvad der var sagt ved Profeten Joel om Aands-Udgydelsen i de sidste Dage over Jødernes Sønner og Døttre, Trælle og Trælkvin-der. Men følger man saa det øvrige af Peters Tale, da vil man deri finde udtrykt *de fleste Led af den Tro, det kristne Folk endnu bekender*, væsentlig kun med Tilføjelse af nogle Stykker af Davids Salmer, der kunde tjene til Forklaring.

Peter kan ikke have været uden stor Angst, da han traadte frem. Det var jo kun 50 Dage, siden han havde fornægtet Jesus tre Gange, og hvad der end var sket med ham siden — glemme *det* har han ikke kunnet. Men i Følelsen af sin egen store Skrøbelighed har han ikke vidst andet Raad end at knytte sig til, hvad der stod fast som Klippen midt i Stormvejret og Havets Brænding. Han har ikke vovet at tale ud af sig selv eller den Erfaring, han, det skrøbelige Menneske, havde gjort. Men han kunde bekende

* Navnlig paa Grund af Begyndelsen af det anførte Sted bemærker jeg, at jeg bruger Axel Sørensens Oversættelse.

sin Tro paa Gud og paa Jesus Kristus, den korsfæstede, men fra de Døde oprejste, der var opfaren til Himmels og havde indtaget Sædet ved Guds højre Haand, og som nu havde sendt den hellig Aand. Og da de, der hørte det, saa udbrød: »Brødre, hvad har vi at gøre?« da svarede Peter: »Hver eneste af jer maa fatte andet Sind og lade sig døbe paa Bekendelsen af Jesu Navn som Messias, at han maa faa sine Synder forladte, saa skal I ogsaa faa den hellig Aand til Gave!«

Har der end straks lydt et spottende Ord, faar man dog det Indtryk, at det i det hele har været en velvillig Forsamling, der hørte paa *Peters Bekendelse af Troens store Kendsgerninger*, og som derved lod sig bevæge til at modtage Daaben.

Det har vistnok ikke været velvillige Tilhørere, Peter havde for sig, naar han i de Dage, der fulgte efter, blev ført for Raadet i Jerusalem. Men de Svar, han gav dem, der havde ham i Forhør, stemte i det hele med, hvad han havde sagt paa den store Pinse-dag; han bekendte, hvad der var hans Tro, og henstillede til dem, om det var Ret at adlyde Menneskene mere end Gud.

Peters Komme til Kæsaræa var fremkaldt af en romersk Høvedsmand af Navnet *Cornelius*. Der er adskillige af Romernes navnkundigste Feltherrer og Statsmænd, som bar Slægtnavnet *Cornelius*, hvorfor man har gættet paa, at ogsaa Høvedsmanden, som sendte Bud efter Peter, var en højfornem romersk Patricier. Men i hvert Fald var han Høvedsmand i den romerske Hær, som havde Borgerleje i Kæsaræa og skulde være med at hævde Kejserens Herredømme over Israeliterne. Kunde en Israelit vanskeligt uden at støde an mod de fædrene Love, der var ham hel-

lige, indlade sig med en Hedning i Almindelighed, da maatte det være dobbelt svært at gaa til en af Fjenderne og Undertrykkerne af Folkets Frihed. Det var ikke nok med, at Cornelius var en from Mand og frygtede Gud med hele sit Hus og gav mange Almisser til Israeliterne. Han maatte have et underfuldt Tegn, som kunde meddeles Peter, og selv maatte denne have et Syn, der i hans Øjne ophævede Forskellen mellem rent og urent, for at han skulde faa Frimodighed til at gaa ind i den romerske Hovedsmands Hus, hvor der var samlet mange af *hans* Slægt og af *hans* Vennelag. Men da Peter saa tog til Orde i denne Forsamling, erklærede han vel først, at han skønnede, Gud ikke ansaa Personer, men at den, som frygter ham og beslitter sig paa Retfærdighed, er ham kær, hvad Folk han saa ellers tilhører. Men derpaa gik han over til at *bekende sin Tro* paa Jesus Kristus, alles Herre, korsfæstet, død og opstanden fra de Døde. Og medens han endnu talte, faldt den Helligaand over alle dem, der hørte Ordet, til Forbavselse for Peter og de troende af Omskærelsen, der var til Stede. Peter maatte da sige: »Hvem kan hindre dem i at blive døbt, der har faaet den Helligaand som vi selv?« Disse Hedninger blev da døbt i Herrens Navn.

Har det i det hele været velvillige Tilhørere, Peter havde haft paa den store Pinsedag i Jerusalem, saa havde han det endnu vissere paa Hedningernes Pinsedag, som vi vel maa kalde den i Kæsarea. Er han gaaet dertil med Frygt og Bæven, da har det været, fordi det var en Hedning og en Romer, i hvis Hus han var gaaet ind.

Men hvad Lukas beretter om hans Tale paa de to Steder, løber væsentlig ud paa det samme. Peter

bekender sin Tro, den Tro, hvortil han ogsaa henviste sine Tilhørere, Klippegrunden, hvorpaa Guds Hus skal bygges, det sikre Tilflugtssted for Faareflokkene, Hyrden skulde samle.

Helt anderledes er *Paulus'* Tale bygget, naar han tager Ordet i Jerusalem og Kæsarea.

Han, Hebræeren af Hebræere, som elskede sit Folk saa højt, at han kunde ønske, at han selv »kunde være bleven under Fortabelsen og udelukket fra Livsamfundet med Kristus«, om han derved havde kunnet gavne sine »Brødre og Stammefrænder her i Verden« —, Paulus havde fra den Tid, han kom til Troen, længtes inderligt efter at kunne tale til dem i Jerusalem, om han dog maatte kunne hjælpe nogle af de ikke troende til Rette dermed. Men han havde ikke faaet Lejlighed dertil, hvor til han end søgte en saadan. Saa kom den omsider, men paa en forfærdelig Maade. For at læmpe sig efter de troende Israeliter, der vel kunde unde de hedningefødte Menighedsmedlemmer Frihed for Lovbudene, men selv overholdt disse, og som ikke kunde forstaa, at en født Israelit kunde unddrage sig det, underkastede han sig en Renselse i Templet, som varede syv Dage. Men da disse næsten var til Ende, blev han set af nogle Jøder fra Provinsen Asien, antagelig fra Efesos, og da disse havde set nogle kristne af hedensk Byrd i Jerusalem, der var kommen dertil i Selskab med Paulus, saa paastod de, at Paulus havde ført disse ind i Templet og derved besmittet det. De raabte: »Til Hjælp, Israeliter! Her er det Menneske, som alle Vegne ophidser alle Folk imod [Jøde-] Folket og Loven og det hellige Sted!«

Paulus blev slæbt ud paa Pladsen uden for Templet, hvis Porte blev lukkede. En Mængde Folk

stimlede sammen om ham og slog løs paa ham. Han var vel ikke kommen fra dette Opløb med Livet, dersom ikke den Øverstbefalende paa den romerske Kaserne, som laa tæt ved, havde mærket, at der var galt paa Færde. Han ilede til med Krigsfolk, fik Paulus greben og belagt med Lænker om Fod og Haand. Men saaledes trængte den oprørske Hob sig ind paa de romerske Krigere, at de kom til at løfte Paulus op imellem sig. Den Øverstbefalende undrede sig over det, da Paulus tiltalte ham paa Græsk; men da han havde forklaret ham, at han var født i den ikke ubekendte kilikiske By Tarsus, og at han gerne vilde tale til Folket, fik han Lov til det. Paa Trappen, der førte op til den romerske Kaserne, stod da Apostlen i Lænker og talte til dem, hans Hjærte brændte imod, men som selv glødede af Had imod ham. Kan der vel tænkes en vanskeligere Stilling for den, der gerne vil paavirke sine Tilhørere?

Alligevel har Paulus følt, at nu var det Øjeblik kommen, han havde længtes efter i de mange Aar. Han har sukket til Gud om Hjælp, og han har søgt efter det Ord, hvormed han maaske bedst kunde virke paa sine Tilhørere. Da han begyndte at tale til dem paa deres hebraiske Modersmaal, blev der dyb Tavshed over Forsamlingen, og nu talte Paulus til dem om sin Færd imellem dem som den for Loven nidkære Lærling af Gamaliel og den hadefulde Forfølger af den ny Retning, der var kommen frem, og om, hvordan han havde haft et vidunderligt Syn paa Vejen til Damaskus og hørt Røsten: »Saul! Saul! hvi forfølger du mig! — Jeg er Jesus fra Nazaret, som du forfølger!« Han fortalte, hvordan han som blind Mand blev ført ind i Damaskus, men fik sit Syn igen og af Ananias' Mund hørte, at han skulde

være *hans Vidne* for alle Mennesker, der havde aabenbaret sig for ham. Han var bleven døbt og var vendt tilbage til Jerusalem; men dér havde han i Templet haft et Syn. Jesus havde vist sig for ham og sagt, at han skulde rejse bort fra Jerusalem, hvor de ikke vilde modtage hans *Vidnesbyrd*: »drag bort, for jeg vil sende dig ud til Hedningerne langt borte!«

Mængden havde lyttet til Paulus' Tale. Det var et af de Øjeblikke, hvor det er oplevet, at det ildfulde Ord kan regere som en Konge, selv midt imellem sine Fjender. Men da han nævnte sin Kaldelse til Hedningerne, da brød de ud i et Skrig og raabte: »Bort fra Jorden med saadan et Menneske! Han burde ikke haft Lov til at leve!«

Her skal ikke dvæles ved, hvad der fulgte efter, hvordan Paulus' romerske Borgerret friede ham fra det pinlige Forhør, den Øverstbefalende allerede havde paabudt, og hvordan Forhøret hos det israelitiske Raad heller ikke blev til noget, da Farisæer og Saducæer kom til at skændes. Derimod skal det nævnes, at der i alt Fald er en af dem, der hørte Paulus den Dag, som hans Ord maa have gjort et mægtigt Indtryk paa. Det var hans unge *Søstersøn*. Naar denne nemlig er bleven indviet i de Mænds Hemmelighed, som havde lovet hverandre hverken at spise eller drikke, før de havde dræbt Paulus, naar Raadet kun vilde kalde ham til Forhør en Gang endnu; paa Vejen dertil skulde de overfalde ham — naar Apostlens nære Frænde er bleven indviet deri, da maa han være bleven agtet for en afgjort Modstander af ham og af alle de troende. Men naar desuagtet det unge Menneske søgte Paulus i Fængslet for at meddele ham, hvad der var aftalt mellem de fanatiske Modstandere, da er der sket et Omslag i hans indre Liv, og det

maa være sket, da han hørte den lænkede Apostel tale, eller vel snarere, da er Frøet kommen ind i hans Sjæl, som kom til at udvikle sig saa hurtigt, da han hørte om det uhyggelige Anslag imod Morbroderen.

Naar Lukas fortæller, at den Øverstbefalende tog Paulus' Søstersøn ved Haanden og førte ham til en Side for under fire Øjne at faa Besked af ham, da passer det bedst til, at det har været et ungt, undseligt Menneske. Et venligt Haandtryk kan hjælpe til, at Munden bliver lukket op paa en saadan Yngling.

Fortællingen om, hvad der var lagt Planer om, bragte den Øverstbefalende til endnu om Natten at lade Paulus føre bort fra Jerusalem under sikker Bevogtning af Soldater til Hest og til Fods. Paulus' Blod skulde ikke øge hans Landsmænds Skyld. Men til det korte Fangenskab i Jerusalem skulde knytte sig et toaarigt i *Kæsarea* hos de romerske Landshøvdinge: *Felix*, som forgæves ventede paa, at Paulus eller hans Venner skulde bestikke ham, for at han skulde frigive ham, og *Festus*, som for at gøre sig Venner med Jøderne var tilbøjelig til at sende Paulus til Jerusalem, men blev hindret deri, da han som romersk Borger indankede sin Sag for Kejseren.

I hans Dage var der mange, som kom for at hilse paa den ny Repræsentant for Verdensherskeren i Rom, og blandt dem var ogsaa Kong Agrippa og hans skønne, men letfærdige Søster Berenike. Festus fortalte dem da om Fangen, hans Formand havde efterladt ham, og Agrippa fik Lyst til at se denne Mand, hvad Festus gerne vilde føje ham i. Der var flere, for hvem det kunde være en Adspredelse. Der har været romerske Krigshøvedsmænd og rige Borgere, som gerne vilde være sammen med højtstillede Per-

soner, hvem en Indbydelse til at overvære en Retsforhandling under den ny Landshøvding's Forsæde vilde være velkommen. Det var da en stor og glimrende Forsamling, der var til Stede, da Paulus blev ført frem som til et Skuespil for dens nysgerrige Blikke. Der var stor Forskel imellem den fnysende Folkehob, Paulus havde talt til i Jerusalem, og den Forsamling, han havde for Øje i Kæsarea. Men var det vel mere taknemmeligt at tale til en Flok Mennesker, der kun var kommen sammen for at gnide sig op af Jordens Mægtige og forslaa en ledig Time, end til at tale til en oprørt Skare, hos hvem der dog var en stærk indre Bevægelse, om den end var vildledt? Paulus har i sit første Brev til Korintierne beskrevet det at blive til »et Skuespil for hele Verden« som en Lod, der ventede Apostlene. I Kæsarea prøvede han for Alvor denne Stilling.

Festus tog Ordet som til at aabne en virkelig Retsforhandling, ved hvilken Agrippa kunde være ham behjælpelig med at udfinde, hvad der skulde skrives til Rom, naar han sendte Paulus did, og derpaa fik Paulus Lejlighed til at tale.

I lærde Forklaringer til Bogen om Apostlenes Virksomhed dvæles der vidtløftigt ved den Forskel, der er imellem Lukas' egen Fortælling om Paulus' Omvendelse og de Beretninger derom, han selv har givet i sine Taler i Jerusalem og i Kæsarea. Men over dette har man ofte glemt, hvad der aabenbart har været Hovedsagen for Lukas. Han kunde jo have indskrænket sig til at meddele, at Paulus baade i Jerusalem og i Kæsarea fortalte sin Omvendelseshistorie, som hans Læsere jo kunde finde fortalt paa sit Sted i Bogen. Men naar han ikke gjorde det, men gengav begge Talerne, hvori *det* dannede Midtpunktet, hvad

der var hændet Forfølgeren af de troende, der var saa hidsig paa det, at han ikke kunde unde sine Lastdyr og sine Ledsagere saa lidt som sig selv Hvile i den glødende Middagshede, da man ellers i Østerland altid holder Rast paa sine Rejser, — hvad der i en saadan Stund var hændet ham udenfor Damask, at Herren selv havde standset ham under hans vrede Færd og forvandlet ham til sin Tjener og sit *Vidne*, — naar Lukas ikke undlader at meddele dette Afsnit af Paulus' Tale udførligt, da har det sikkert været, for at Læserne skulde lægge Mærke til, at *Meddelelsen om hans Omvendelse var det, der særlig prægede, hvad Paulus havde at sige til de vantro*, og som han da navnlig dvælede ved, naar han havde en vanskelig Tilhørerkreds. Til dem, der stod langt borte, maatte han sige, der dog var ingen af dem, som var længere ude, end han havde været, som havde forfulgt Guds Menighed, og dog var han taget til Naade og værdiget at blive *den Herres Tjener og Vidne*, som han havde forfulgt. Der var da heller ikke nogen af hans Tilhørere, uden at det kunde times dem at vinde Fred i Troen paa den samme Herre.

Den Magt, der har været i Paulus' Tale om det afgørende Øjeblik i hans Liv, har Lukas, der vel har været med iblandt hans Tilhørere i Kæsarea som i Jerusalem, givet et Vink om ved at fortælle, at Festus afbrød ham ved at raabe: »Du er jo rent gal, Paulus! Al din megen Lærdom gør dig vanvittig!« Men ikke mindre mærkeligt er det, at da Paulus vendte sig til Agrippa, da svarede denne: »Der mangler ikke meget i, at du faar mig overtalt til at blive en Kristen«. Da udbrød Paulus: »Ja, jeg vilde ønske til Gud, at hvadenten du nu mangler lidt eller meget, at saa ikke alene du, men ogsaa *alle de*, der hører

paa mig i Dag, maa blive saadan, som jeg er, kun med Undtagelse af disse Lænker«.

Festus og Agrippa var enige om, at Paulus godt kunde være løsladt, dersom han ikke havde indanket sin Sag for Kejseren. Men et dybere Indtryk af hans Tale har næppe nogen af disse faaet. Vil man spørge, om hans Tale har virket stærkt paa nogen af dem, der hørte ham i Kæsarea, da maa man snarest tænke paa en tredje fornem Mand.

Der nævnes en Centurion ved Navn *Julius* af Kejsereens Regiment som den, der skulde føre Paulus og nogle andre Fanger til Rom. Men Julius er ligesom Cornelius et Slægtnavn, og saa vist som den første Række Kejsere bærer Navnet det julske Hus, har denne Hovedsmand hørt til de allerfornemste romerske Familier. Det kan da være rimeligt nok, hvad der er gættet paa, at han har haft det Ærinde at ledsage Festus til Syrien og indføre ham i hans ny Embede. Da dette var endt, skulde han tilbage til Rom, og fik saa blandt andre Paulus med sig. At han har været med blandt de fornemme Tilhørere ved Forhøret over Paulus, er rimeligt. Og naar baade Lukas og Aristark fra Thessalonika fik Lov at ledsage Apostlen paa Sørejsen, maa det skyldes Julius' Velvilje. Et Bevis paa hans »Menneskekærlighed« imod Apostlen nævner Lukas udtrykkelig, at han under Opholdet i Sidon tillod ham at besøge sine Venner og nyde Pleje af dem. Ved Strandingen paa Malta værnede Julius om Apostlens Liv. Det Sindelag, han aabenbarede overfor ham, kan vel være en Følge af, hvad han havde oplevet, da han hørte den lænkede Mands Vidnesbyrd i Kæsarea.

Men hvad *her* særlig skulde fremhæves, det er Ejenommeligheden ved Paulus' Tale i Jerusalem og Kæsa-

rea, den, hvorved den viser sig forskellig fra Peters i de to Byer. Naar Peter *bekender* sin Tro, saa *vidner* Paulus ud af sin Erfaring. Peter er *Hyrden*, der vil hjælpe de vildfarne, men søgende Faar hjem til Fjeldet, som er bygget paa Klippen; Paulus er *Evangelisten* eller Missionæren, der ved Vidnesbyrdet ud af sit eget Liv vil *vække* til Eftertanke og kalde paa dem langt borte; ingen af dem kunde dog have været længere ude end han selv. Hver har haft sin Gave, og hver sin Gerning at røgte. Lukas har med Flid skildret dem hver med sin Ejendommelighed og har valgt det, han vilde fremdrage, med dette Maal for Øje. —

Vor ældste Kirkehistoriker har traadt et Spor, der i mange Retninger er værd at følge.

Lad det her blive fremhævet, at den, der vil fortælle den kristne Menigheds Historie, ikke maa glemme at fortælle om de *kristne Kvinder* og de *kristne Hjem*, — saaledes om Abbedissen *Hilde* og hendes Betydning for Salmesangeren Kædmon og derigennem for Hævdelsen af *Modersmaalet* i den angelsachsiske Menighed, — om Morten Luthers *Husliv* og de lutherske Præstegaardes Betydning i de Lande, hvor man fulgte ham som Reformator, — om, hvad *Kathrine Marie Bang* har været for Sønnen, der bad om, at hvis nogen vilde binde en Lavrbærkrans for ham, skulde de med den pryde hans Moders Grav, — om *Idyllen* i Jakob Holms Gaard i Strandgade, hvor Grundtvig boede, da han var fri Aftensangspræst ved Frederikskirken paa Christianshavn, som om *det aabne Hjem*, hvor Fru Asta Grundtvig modtog de mange, der vilde tale med hendes Mand, paa Gl. Kongevej og paa St. Tuborg.

Lad det videre blive fremhævet, at den, der vil følge Lukas i denne Retning, vil komme til at tale og skrive mere om *Livet* end om Lærdommen, meget om de

Kredse, hvor *Modersmaalet* er kommen til sin Ret i Tale og Sang, men lidet om de latinske Bøger. Og han eller hun vil stræbe efter at forstaa og skildre de enkelte *Personligheder*, hver med sine *Ejendommeligheder*, saa at det ses, at hver havde sin Gerning at røgte i det store Fællesskab; den ene af de store gjorde ikke den anden overflødig, og der var god Brug ogsaa for de smaa Kræfter.

Lukas vilde hjælpe til, at de skilte Dele af Menigheden kom i god Forstaaelse med hinanden. En ret Kirkehistoriker skal have et *Fredens Ærinde* imellem dem, der bygger paa Troens Grund.

FRA MAJ 1906 TIL MAJ 1907.

VED

JACOB APPEL.

DETTE Aar har for Elever og Lærere paa Askov Højskole været rigt paa Oplevelser, der fortjener at mindes i Aarsskriftet, og jeg forsøger da her i al Korthed at samle disse Skolens yngste Minder som en Hilsen til dens gamle Læringer og Venner.

Bjørnstjerne Bjørnson skulde tale paa Skamlingsbanke anden Pinsedag, 4de Juni. Jeg skrev da til ham og bad ham gæste Askov og tale i Skibelund Krat første Pinsedag, og Bjørnson med sin Hustru gjorde os den Glæde at komme, vel nok særlig for at besøge deres gamle Ven Ludvig Schrøder. Ved samme Lejlighed fik Skolen Besøg af Theaterchef Bjørn Bjørnson med Frue og Søster Fru Langen, der paa Gennemrejse opholdt sig i Kolding. — Som tidligere, naar Bjørnstjerne Bjørnson gæstede Askov, blev de to Dage, han var her, en Fest for Skolen. Han kom Lørdag Eftermiddag og tilbød selv at tale samme Aften for Skolens Elever, Lærere og nærmeste Naboer, som fyldte Gymnastiksalen. Dagen efter talte han i Skibelund for 5000 Mennesker; hans Foredrag er siden trykt og udgivet. Om Aftenen læste Bjørn Bjørnson Begyndelsen af »En glad Gut« og flere Eventyr paa Skolen.

Det var i Sommeren 1906 halvtredsindstyve Aar siden det Studentertog gik til Upsala, hvor Bjørnson fik sin Indvielse til Digter. Vintren derefter var han i København, og her skrev han »Synnøve Solbakken«.

Bjørnsons Besøg blev for yngre og ældre en Oplivelse af en Række herlige Minder til Styrkelse af en folkelig nordisk Samfølelse.

Hyggeligt var det for Schrøder, at hans Gæsteværelse i den ny Sidefløj, der er bygget ham til Alderdomshjem, blev indviet af Bjørnstjerne Bjørnson og Hustru. —

I Juni Maaned havde Skolen endnu Besøg af to Mænd, der talte for Elever og Lærere, nemlig Professor i Fysik C. Christiansen, der ikke talte over et fysisk Emne, men om Dømmertiden i Israel, et ejendommeligt og livfuldt Foredrag, og Redaktør Fr. von Jessen, der gav en indgaaende og udmærket klar Skildring af den russisk-japanske Krig, som han personlig havde fulgt som Krigskorrespondent.

Skolens aarlige Elevmøde blev holdt 16.—18. Juni. Faa Dage før, 13. Juni, var Skolens tidligere Lærer Rasmus Fenger død. Han var jo sammen med Nutzhorn og Schrøder efter Krigen flyttet fra Rødning til Askov, men havde allerede 1874 forladt Skolen.

Ved Elevmødet holdt Schrøder en Mindetale over ham, som her meddeles i en noget udvidet Skikkelse:

RASMUS FENGER.

Rasmus Fenger er opkaldt efter sin Farfar, der i en lang Aarrække var Præst ved Vor Frelzers Kirke paa Kristianshavn. Hans Fader, *Peter Andreas Fenger* (f. 1799), havde hjulpet den gamle Sognepræst og var derved kommet i Forhold til den residerende Kapellan ved Kirken, N. F. S. Grundtvig. Under sin lange Præstegerning, fra 1827 til 1855 i Slotsbjærgby ved Slagelse

og siden ved den nævnte Kirke paa Kristianshavn, hørte han til Grundtvigs nærmeste Vennekreds og har udrettet meget for at faa hans Salmer i Brug i Menigheden.

I et Brev, som R. Fenger skrev til min Hustru den 10. Februar 1878, har han fortalt om sin Faders Dødsleje. Da han saa, at hans Børn var bedrøvede, sagde han: »I skal ikke sørge for mig, Børn — jeg vil gerne dø — Vorherre har været saa god mod mig, at jeg ikke kunde *tænke* det, — jeg lider egentlig ingen Smerte — jeg har nok lidt ondt ved at faa Vejret; men saadan er det altid, naar man skal dø, — det er Kampen mod den sidste Fjende.«

P. A. Fenger var som ung Sognepræst 1830 bleven gift med *Louise Augusta Manthey* fra Herregaarden Falkenstein, der laa nær ved Slotsbjærgby. Det var til dette Ægtepars Sølvbryllup, at Grundtvig skrev Sangen: »Det er saa yndigt at følges ad«.

Efter et Brev, som R. Fenger skrev til min Hustru 1. Novbr. 1885, havde hans Moder i sin sidste Levetid faaet stor Kærlighed til Kingos Salme: »O kære Sjæl, frygt aldrig mer«, og talte med ham om den, da han saa hende kort før hendes Død. Men af dette Brev vil jeg gerne endnu meddele nogle Linier: »Spørges der nu af os, som har haft Børneret i P. A. og L. A. Fengers Hjem, hvad det var, som gjorde det rigt, saa vil vel ingen bestride, at det var Livet i Troen paa Guds Ord, og skulde jeg føje noget til om Grunden til, at Vorherre kunde velsigne Livet for dem i en sjælden Grad og ganske særlig paa deres gamle Dage (de havde jo begge en lykkelig Alderdom og salig Bortgang), saa tror jeg, man maa sige om dem begge, de levede i *Troens Lydighed*. Moder, som dog nok kendte min Fader bedre end de fleste, har sagt til

mig, at det var rigtigt, hvad Birkedal sagde i sin Tale ved min Faders Baare, at der i hans Ungdom rørte sig stærke Lidenskaber i hans Bryst; men — føjede B. til — han levede i Troens Lydighed, og Lidenskaberne lagde sig som logrende Løver ved hans Fødder. Han var min Moders Lærer og Ven, og hun blev hans Sjæls Veninde. Maaske har der været ikke faa Mænd, der har haft Koner, der har været dygtigere Husmødre, end hun var (Lazarus's Søster Martha har vel ogsaa været dygtigere end Maria); men den Maria-Natur, som bragte hende til overalt, hvor Kærligheden stillede et Krav, at sige: »Se, jeg er Herrens Tjenerinde« og til at fastholde det ene fornødne, hvor Kræfterne ikke kunde række til at omfatte alt, det gjorde, at hun blev ham en saa udmærket Medhjælp, og at deres forskellige Naturer kom til at udfylde hinanden, saaledes at deres Liv er for os Børn den skønneste Illustration til Sangen: »Det er saa yndigt at følges ad«.«

Ved at læse dette vil man ikke blot faa et Indtryk af, at Rasmus Fenger var en Søn af alvorlige kristne Forældre, men ogsaa af, at han selv var en inderlig from Mand. Men lad mig tilføje, at naar han kunde skrive paa denne Maade til min Hustru, da var det, fordi hun selv var nøje knyttet til hans Forældres Hjem og til Børnene dér. P. A. Fenger kaldte hende stundom sin »sjette Datter«.

Rasmus Fenger har haft Lyst til at blive Præst; men da han havde svært ved at lære Latin, gik han til Landbruget. Men saa kom han paa *Rødding Højskole*, og der har ikke været mange af dens Elever, der saa inderlig har knyttet sig til Skolen og — til Kammeraterne, som han dér fandt. Imellem dem, der var mødt i Ansgarskirken i Odense ved hans Jordefærd den 19. Juni 1906, var Inspektør Feilberg fra

Søborggaard; det er en af R. Fengers Venner fra de unge Aar; men der er flere, som han fra den Tid blev hjertelig hengiven. Han gik Skolen ordentlig igennem og kom ved dens Hjælp bag efter til Skotland for at lære Roedyrkning. Siden tog han paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, og at han dér fik en særdeles god Dyr læge-Eksamen, kan skønnes af, at han senere fik en Assistent-Plads paa Skolen.

Imidlertid var det hans varme Ønske at blive Lærer ved *Rødning Højskole*, og dertil aabnede der sig en Lejlighed i 1863. H. Nutzhorn og jeg havde i Efteraaret afløst J. L. Knudsen og S. Høgsbro som Lærere i Rødning, og Farmaceuten Viinsted brød op derfra det følgende Foraar for at oprette Aagaard Landbrugsskole i Angel. Saa traadte R. Fenger ind i hans Plads, og vi var sammen paa Skolen i ét Aar, til vi paa Grund af Krigen maatte ophøre med vor Virksomhed.

Men i Efteraaret 1865 betænkte Fenger sig ikke længe paa at opgive den Stilling, han havde faaet ved Landbohøjskolen, for at gaa til *Askov*, for at Skolen her helt ud kunde begynde med de samme Lærerkrafter, som havde arbejdet sammen i Rødning, og han hidrog i høj Grad ved sit trofaste Arbejde til den forholdsvis hurtige Fremgang, den folkelige Ungdomsskole fik paa dette Sted.

Det har dog været ham en Skuffelse, at vi opgav at holde Skole for mandlige Lærlinger om Sommeren. I Rødning var Undervisningen beregnet paa at omfatte 1½ Aar (2 Vintre med en Sommer imellem), og paa denne Tid, havde Fenger erfaret, kunde der udrettes noget til Gavns med lærelystne unge Mennesker. Imidlertid gik han ind paa at deltage i den 3 Maa neders Skole for unge Piger om Sommeren, og der

er ikke faa Kvinder, som har paaskønnet, hvad han meddelte dem. Men han følte sig ikke sikker over for dem, og saa kunde han blive forsagt. Hans Tilhørerinder kunde faa ondt af ham, naar de mærkede, at han ikke var vel til Mode, og Undervisningstimerne tilfredsstillede da hverken Lærer eller Lærlinge.

At jeg erfarede denne Vanskelighed, var en Hovedgrund for mig til at købe en Gaard, som Fenger kunde styre for mig, og som kunde give ham noget at tænke paa uden for Skolearbejdet. Jeg henstillede til ham, om han vilde købe Gaarden, eller jeg skulde købe den, imod at han ledede dens Drift paa mine Vegne. Han valgte det sidste. Sagen kom i Orden, og han begyndte med Iver at dyrke Roer paa »Damhus«, og det kan vel siges med Rette, at han blev en Banebryder for Roedyrkingen i denne Egn.

Dersom nogen har faaet et Stød fremad ved at se Landbruget ved Damhus, som jeg nu har solgt til Askov Højskoles ny Forstander, Jacob Appel, saa vil de tænke paa en af de mange dygtige Bestyrere, der har ledet det (N. Petersen, S. P. Knudsen, R. Müller, Kr. Kirk); men de maa ogsaa gerne tænke paa R. Fenger, som brød Vejen for de andre. For ham selv har denne Virksomhed ogsaa haft Betydning, efter hvad han skrev til mig fra Bolbro 14. December 1884: »Den Øvelse, jeg fik i det smaa, da du betroede mig Ledelsen af dit Agerbrug, den er kommen mig meget til Nytte, da jeg kom hertil og skulde arbejde med store Værdier, og jeg kan ikke tro andet, end at det har været gavnligt for Aktieselskabet [de danske Sukkerfabriker], der har betroet mig Nøglen til en stor Pengekasse, at jeg først har øvet mig i Agerbrug, hvor Pengekassen var mindre, om end saaledes forsynet,

at jeg ikke af Pengemangel var afskaaret fra at sætte det i Gang, som jeg mente burde forsøges.«

Han grundede da ogsaa sit eget Hjem her ved at indgaa Ægteskab med en Datter af den dygtige Skolebestyrerinde, Fru Julie Heins i Odense, og Askov Højskoles ældste Bygning hedder fremdeles »*Fengers Hus*«, fordi han boede der som Familiefader.

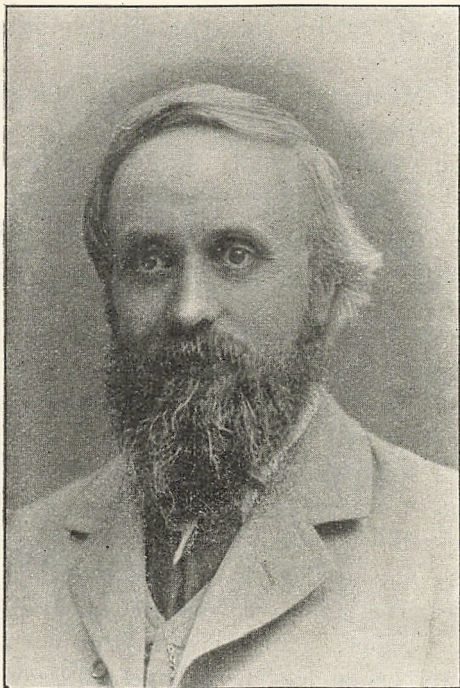
1874 brød han op fra Skolen for efter C. F. Tietgens Ønske at overtage Stillingen som *Leder af Sukkerroedyrkningen paa de af de danske Sukkerfabriker købte og forpagtede Ejendomme ved Odense*. Det gik lidt pludseligt, og da det kom Fenger for Øre, at jeg skulde have undret mig derover, gav det ham Anledning til mange Aar efter (1. Juli 1891) at skrive til mig: »Den første alvorlige Tanke om at forlade Askov skyldes min afdøde Lærer, Professor *Prosch*. Han sagde til mig paa Landmandsmødet i Nykøbing 1872, at han mente, jeg ikke burde betragte Askov som det blivende Sted for min Virksomhed. Den Tanke, som han udtalte, blev for mig en Indledning til mine Forhandlinger med *Tesdorff*, der, som du véd, havde saa godt som lovet mig den Konsulentplads [i Husdyrbrug], som *P. Jessen* senere fik. Det var mig en stor Skuffelse, at *Tesdorff* lod mig falde, og jeg fandt, at dette, at der var *tall om*, at jeg vilde rejse fra Askov, og at jeg *ikke rejste*, var uheldigt for min Forbliven der, — og jeg fattede den Beslutning, at hvis der atter skulde blive Spørgsmaal om at rejse fra Askov, skulde jeg vogte mig for at *snakke* om det, før det var afgjort. Det var Grunden til, at jeg ikke talte til dig om Etatsraad *Tietgens* Tilbud, før jeg vidste, om det vilde føre til et Resultat, og saasart min Beslutning var taget, laa Forholdene saaledes, at jeg øjeblikkelig maatte overtage Pladsen — og jeg

vidste jo, at jeg meget vel kunde undværes paa Askov om Sommeren. Hvorledes det vilde være gaaet mig og mine, om jeg var blevet paa Askov, er det jo umuligt at sige. At vi havde faaet mindre at leve af, er vel utvivlsomt; men maaske havde vi alligevel været lykkeligere? Jeg véd det ikke, — vil dog helst antage, at ogsaa for mig og mine har det været bedst at vi den Gang kom til at forsøge paa at gaa vor egen Vej. At det for Askov var heldigt, har for mig aldrig været tvivlsomt. Du fik til Skolen [i P. la Cour] en Lærer i Naturfagene, som var langt dygtigere end jeg og havde derhos det Fortrin, at han af sit fulde Hjerte kunde slutte sig til og støtte Grundtvigs Højskoletanke.«

Naar Fenger sigter til, hvad han tidligere i Breve har kaldt sine »afvigende pædagogiske Meninger«, saa tænker han paa de Ting, hvori Skolen i Askov afveg fra den i Rødding, og som vel hang sammen med den Indflydelse, *Kristen Kold* har øvet paa den danske Folkehøjskole i det hele, og som her ikke behøver nærmere at paapeges.

Men forlod Fenger end Folkehøjskolen, saa havde han ikke dermed sluppet Delagtigheden i den folkeopdragende Gerning. Samtidig med, at han med stor Dygtighed udførte det ham af de danske Sukkerfabriker betroede Hverv og derved væsentlig bidrog til at redde Roesukker-Dyrkningen og Roesukker-Industrien for Danmark, saa blev han en Lærer for en ikke lille Flok unge Landmænd, derimellem adskillige af hans gamle Lærlinger fra Askov; lad mig nævne Fabrikant *Johannes Lauridsen* i Vejen og Gaardejer *Anders Knudsen* paa Dyrupgaard, som jeg saa imellem dem, der var til Stede ved hans Begravelse.

Og hans ærlige fromme Færd har virket paa mange af dem, han i sin omfattende Gerning kom i Berøring med. Med stor Taalmod bar han den Trængsel at miste sin ene Fod (sidst i 80erne) og den legemlige Skrøbelighed, han paa anden Maade kom til at lide

Rasmus Fenger.

af. Af Guds Haand tog han Sorgen over sin Hustrus Død; ved hendes Jordefærd blev der efter hans Ønske sunget: »Med Sorgen og Klagen hold Maade«, som atter lød ved hans egen.

Det kan vel kaste Lys over hans indre Liv, naar jeg minder om, at han, medens han var i Askov,

gerne talte med ældre prøvede kristne Mænd og Kvinder. Han har sagt til en af sine Venner, at dersom han frit kunde vælge, hvem han vilde, til sin Præst, da valgte han *Niels Jokum Termansen*. — Fra Sukkerfabrikens Gaard i *Bolbro* kom han tit over til »Folkely« ved Dalum Landbrugsskole for at tale med den gamle *Cornelius Appel*, og det var dybe Hjertespørgsmaal, der var paa Bane imellem dem.

Han var Medlem af Ansgarskirkens Menighedsraad og havde mange Venner i Omegnen af Odense som i selve Byen. Men da hans fleste Børn havde taget Bolig i København, flyttede han i Efteraaret 1905 til Kongens Lyngby, hvor han efter en længere Svaghedstilstand og en kortere alvorlig Sygdom døde den 13. Juni 1906.

I December 1883 skrev han til mig, at han med sin »sædvanlige kritiske Tilbøjelighed« var kommen til at sætte et lille Spørgsmaalstegn ved Grundtvigs Udtryk, at det at sige Verden ret Farvel »i Livets Gry og Livets Kvæld er lige tungt at nemme«. Det forekom ham, at mange frommes Liv (han kunde nævne Grundtvig selv og hans egen Fader) viste, at det var dem lettere at sige Farvel, da de blev gamle, end det vilde have været for dem, om de var borttrykkede i den kraftige Alder. »Nu jeg siger ikke det i den Mening, at det er en let Sag at sige ret Farvel; thi er det end lettere at slippe Verden af Sind og Hjerte, fordi man længes efter en bedre, saa er det maaske sværere, naar man bliver gammel og svag at bevare Troen; thi jo ældre man bliver, desto flere Skuffelser har man oplevet. Men Skuffelserne skal vel til, for at Hjertet kan lære at slippe det, som det ikke maa hænge sig ved — Vorherre vilde jo gerne have Hjertet helt — og naar saa Livsførelsen ved Guds Naade har

været saaledes, at det ikke blot er Kirkens Historie og de fromme Mænds og Kvinders Erfaring, der vidner, at de, som har grundet deres Haab paa Guds Ord, er ikke blevet til Skamme, men man har oplevet det med sig selv, at det i ens Liv, som har taget sit Udspring fra Guds Ord og søgt sin Grund deri, det er det, som har hvilet paa den solideste Grund og derfra er udstrømmet til en selv og til ens kære, det, som har baaret Velsignelse større, end man kunde tænke, saa dannes Hjertet dog efterhaanden til bedre at kunne sige: Vi tro nu ikke blot, fordi andre har sagt os det, men fordi vi selv har erfaret, at Gud er god.«

Disse Linjer er for mig og kan vel være for flere et venligt Minde om den fromme Rasmus Fenger.«

Sommerens store Begivenhed var de islandske Altingsmænds og deres danske Ledsageres Besøg 24. Juli. — Gæsterne kom med Særtog til Vejen, hvorfra Egnens Folk kørte for dem over Skibelund til Askov.

Efter »Kolding Folkeblad« hidsætter jeg følgende Meddelelse om dette kærkomne og stemningsrige Besøg, idet dog Schrøders Tale er gengivet efter hans egen Afskrift, medens de øvrige Taler er Referat af Bladets udsendte Meddeler. —

I Skibelund foreviste Forstander *Appel* Mindestenene, først Magnusstenen. Den staar her — sagde Forstander *Appel* — talende om, at den Kamp, der føres mod et Folk, den maales ikke i Aarhundreder, den maales i 1000 Aar. Jeg tænker, at naar vore Frænder fra det højeste Nord nu mødes med os her ved Nordens sydlige Grænse, da vil de tage med sig herfra et Minde om, at hernede betragter vi ikke Folkegrænsen som faldende sammen med Landegrænsen.

Det Fællesskab og den Samfølelse, der bestaar i et Folk, kan ikke brydes ved med Magt at sætte en Grænse iblandt det. (Hør!) Et Leve for, at et lille Folk med Aandens blanke Vaaben maa kunne hævde sig i Fremtiden, at det, der er vort med Sandhed og Ret, maa kunne bevares for os! (Hurra!)

I Askov besaa man først Professor la Cours Forsøgsmølle og Jørgen Boesens Mønstergaard. Derefter gik Turen til Askov Højskole, over hvilken det islandske Flag vajede. Der var dækket Frokostbord for de fremmede inde i den store Gymnastiksal, hvor ogsaa Skolens Elever spiste. Da de fremmede havde taget Plads ved Bordene, sang Eleverne — der var over 150 unge Kvinder — Islands Nationalsang, »Eld gamla Isafold«, som Gæsterne paahørte staaende. Kandidat Nutzhorn ledede Sangen, der lød smukt og stemningsfuldt, og da den sluttede, brød de fremmede ud i stærkt Bifald. Blandt Eleverne var to islandske Kvinder, der fik Plads blandt Gæsterne, hvor de lavede op, ikke mindst ved deres noget usædvanlige Paaklædning. Den ene af Damerne bar den smukke sorte islandske Nationaldragt. Den anden var klædt i hvidt. Paa Hovedet bar hun et lavt Diadem, og fra en høj silkeomvunden Kam — lignende Kammen paa en Hjælm — faldt et Slør ned over hendes Skuldre.

Ved Bordet hød Forstander *Appel* Velkommen: Det var os en stor Glæde og Ære, at den danske Regering og Rigsdag besluttede at føre de fremmede ind paa en Folkehøjskole. Vi tør vel tage det som et Tegn paa, at den danske Regering og Rigsdag betragter Folkehøjskolen som en Tjener for vort Folk, en Tjener, der hjælper de unge til at blive dygtige og virksomme Borgere. Det er os en særlig Glæde at modtage Islænderne, thi fra Island har vi modtaget

meget af det, der danner Grundlaget for den danske Folkehøjskole.

Forstanderen oplyste om, hvem der var til Stede i Salen foruden Folkerepræsentanterne. Her var Elever fra Jylland og Øerne, fra Island, Norge og Sverige. Her var Naboer, boende Nord og Syd for Grænsen, Repræsentanter for Amts-, Herreds- og Sognestyre, for Kirke og Skole.

Dermed hjertelig Velkommen!

En af *J. N.* (Provst Nissen) forfattet Sang blev af-sunget:

Frænder fra det fjærne Nord,
Tak, fordi I mødte
nær ved Danmarks Grænsejord,
hvor dets Sønner blødte,
hvor igennem Høst og Vaar
der gik Kamp i tusind Aar,
Folkeander brødes.

Vi er kun et lille Folk,
gav os Gud dog Styrke
til at være Aandens Tolk
og dens Mark at dyrke,
pleje Folkeliv og Sprog,
skrive op i Sagas Bog,
Fædres Daad at ære.

Hærget blev vor lave Strand
tidt af Fjender vrede,
Sandets Fog og Solens Brand
skable Klit og Hede;
dog i Pagt med Aandens Lys
Liv og Virke kom til Bys
selv paa golde Heder.

Gennem mosset Mosebund
Ploven skærer Furen,
Træ blir sat i stenet Grund,
Frugter bær Kulturen,

Vandet risled, Lyngen veg,
højt mod Himlen Lærken steg
over Skovens Toppe.

Frænder fra det fjærne Nord,
Tak, fordi I mødte
her paa Jyllands magre Jord,
hvor, hvad Fjender ødte,
rejser sig med Haab paany,
raaber mod en Fremtids Gry
gamle Danmark leve!

Derpaa tale Professor *Schrøder*:

Besøget af Islands Altingsmænd giver mig en Lejlighed, jeg i høj Grad paaskønner, til at udtale en varm Tak for alt, hvad Folkehøjskolen skylder Island, — hvad dens Banebryder, *Grundtvig*, skyldte »det islandske Vidunder« — hvad vi, som har haft den Lykke at virke i denne Skoles Tjeneste, skylder Island, — og hvad derfor de Mænd og Kvinder, som har haft Udbytte af deres Højskolebesøg, skylder de høje Fædre til vore Hædersgæster.

For Grundtvig blev det paa Island bevarede gamle Billedsprog i hans glødende Ungdom det naturligste Udtryk for hans Hjernes Syner og hans Hjertes Længsler. Selv naar han vilde udtale eller udsynge, hvad der hang sammen med hans kristelige Livsanskuelse, faldt hans Ord indtil 1811 »mere *eddisk* end *bibelsk*«.

Da han fra 1815—21 fordybede sig i Nordens gamle Krøniker, kom han til at skatte Snorres Heimskringla som den letteste, muntreste, reneste og troeste Skildring af Menneskelivet i Verden, der vel endnu havde set Lyset, og han var klar over, at det bedste af Saxos Danmarks Krønike vilde være en lukket Bog, dersom Islænderne ikke havde bevaret Eddaerne.

Det var, for at Grundtvigs jævneste Landsmænd kunde lære Nordens Fortid at kende og opmuntres til at vandre i ædle Fædres Spor, at han oversatte de gamle Krøniker. Men da han skønnede, at den bedste Skrift paa Modersmaalet ikke kunde øplive Folket, saa gik det op for ham, at det, der behøvedes, var en *Skole for den voksne Ungdom*, hvor der kunde lyde et vækkende og oplivende Ord om Fædrelandet, dets Minder og dets Tarv i Øjeblikket — og da mødte han atter det gamle Island som en *vidunderlig nordisk Højskole*, hvor Modersmaalet blev holdt i Ære ogsaa af dem, der havde faaet Del i Tidens højeste Dannelse, og hvor der ved Rejser, især til de nordiske Riger, og Deltagelse i, hvad der foregik i dem, var sørget for den Vekselvirkning med Samtidens Bedrift, som var nødvendig, naar der skulde vindes Lys over Livet. De unge Islændere, der færdedes i Kongers og Jarlers Gaarde og blandt Menigmand trindt i Norden, var for ham som en *vandrende historisk Højskole*. Naar han førte Ordet eller skrev om den folkelige Højskole eller om den strengt videnskabelige, for hele Norden fælles Højskole, han haabede paa skulde komme, pegede han jævnligen paa det islandske Forbillede.

Saaledes Mesteren — og nu vi, som skulde have den Lykke at være med at virkeliggøre hans Tanke!

I den første danske Højskole i *Rødning* har Grundtvigs Discipel, *Christian Flor*, især virket ved Foredrag om Nordens Myther. Denne Egns Rigsdagsmand i mange Aar, *N. J. Termansen*, har faaet stærke Indtryk af disse Foredrag. Naar jeg tænker tilbage paa min 44-aarige Virksomhed i Folkehøjskolens Tjeneste, maa jeg sige, at Foredragene om Myther og Oldsagn — altsaa hvad jeg kan takke Islænderne for — hører til

det, jeg har haft mest Glæde af. Og jeg kunde have Lyst til at spørge de Mænd, som her er til Stede, og som har siddet mellem mine Tilhørere, — det er jo Tilfældet med ikke faa danske Rigsdagsmænd, — om disse Foredrag ikke har haft særlig Betydning for dem. Men der er andre Højskolemænd, der har gjort den samme Erfaring som jeg, og som derfor staar i en stor Taknemlighedsgæld til »*Valhals-Øen i Nordhavet*«.

Naar jeg, efter Grundtvig, bruger dette Navn om, hvad Oehlenschläger kaldte »Ihukommelsens vældige Tempel«, da kommer jeg til at tænke paa, at *Sværdet* efter Eddaen var *Valhals Lys*, som maa betyde, at det kun er Bedriften i Øjeblikket, der kan kaste Lys over Fortids Daad. Det er, som Grundtvig med Tanken om Islænderne sagde, kun den levende Vekselvirkning med, hvad der sker i Samtiden, der kan holde Minderne friske. Men det er en Kendsgerning, at Folkehøjskolens Mænd ikke har holdt sig tilbage fra at tage Del i, hvad Bedrift der øvedes i Øjeblikket. Og dermed staar det i Sammenhæng, at særlig den økonomiske Udvikling blandt Landboerne i Danmark har henledt mange Udlændinges Opmærksomhed paa Folkehøjskolen.

Det hører til de store Glæder, jeg har haft, at mange af mine gamle Lærlinge er blevne Foregangsmænd imellem dem, der ved ihærdigt Arbejde har løftet vort Land økonomisk. De har med deres Gerning gendrevet den Tale, at Skolernes Forsøg paa at hjælpe de unge til at kende deres Gud og sig selv, til at lære dem deres Modersmaal i sin rigeste Skikkelse og til at fordybe sig i Fortidsminderne, skulde føre ind i et usundt Drømmeliv.

Netop fordi der er en inderlig Sammenhæng imellem Kærligheden til Modersmaalet og Historien og

Driftigheden i Øjeblikket, som i samme Grad udmærkede de gamle Islændere, takker vi deres Børn, af hvilke vi har haft den Glæde at se ikke faa paa Skolen, som brændte af Længsel efter at bygge deres Land, — og takker særlig i Dag de indflydelsesrige Mænd, som nu gæster os, og om hvem vi véd, at det er deres inderligste Ønske at rejse deres Land saaledes, at der igen kan gaa Ord af det som »Vidunderlandet i det nordiske Verdenshav«.

Leve vore islandske Gæster!

Lektor *Bjarnarson* takkede for den hjertelige Modtagelse. Vi véd, at en saadan Modtagelse fra høj og lav vilde vi ikke have faaet, om ikke Folkehøjskolen havde virket saalænge her nede. Vi oppe paa Island kender godt Askov Højskole, og vi har den kær.

Da vi nu staar saa nær ved Grænsen, vil jeg paa egne og mine Landmænds Vegne udtale vor hjertelige Samfølelse, vor inderlige Sympati i det Arbejde, der gøres i Efterskolerne og i Folkehøjskolerne her, Arbejdet for at hvad der naturligt hører sammen, ogsaa skal høre sammen.

Jeg er overbevist om, at efter vort Besøg vil der komme mange flere islandske Elever her ned. Højskolebevægelsen er af stor Betydning for hele Norden, ogsaa for Island.

Lad os drikke et Glas for de Minder, vi har fælles.

Professor *la Cour*: Ved Siden af Hæderen ved Altingsmændenes Nærværelse har vi ogsaa den Ære at have Repræsentanter for Regering og Rigsdag til Stede. Det er naturligt, at vi benytter Lejligheden til at sige disse en Tak for de betydelige Bevillinger, der hvert Aar direkte og mere indirekte gives hertil, til Skolen, til Forsøgsmarken, til Forsøgsmøllen o. s. v. Det er vel at haabe, at de Arbejder, her er gjort, vil være til

Folkegavn. Men der er dog Grund for os til at bringe en personlig Tak; thi det er nok værd at takke for, at man faar Lov at virke i det, man helst vil virke i.

Jeg vil ønske for Regering og Rigsdag, at den maa faa en frugtbar Lovgivningsperiode. Der er sikkert ingen, der tror, at den nuværende Regering vil gaa andre Steder end der, hvor Folket vil følge. Der er nylig valgt nyt Folketing, saa dette maa jo nu siges at være i nøje Overensstemmelse med Folket, og der skal vælges delvis nyt Landsting. Vi staar over for en Tid, da de lovgivende Myndigheder faar Anledning til at bruge denne deres Myndighed. Og Folket har vistnok Tillid til, at det ogsaa vil ske. Islændernes Besøg har samlet alle politiske Partier. Dette vil være en god Forberedelse for Lovgivningsarbejdet. Regering og Rigsdag leve! (Hurra!)

Konsejlspræsident *J. C. Christensen* tog derpaa Ordet: Jeg vil gerne tale et Par Ord for Askov, og jeg vender mig da til Professor Schrøder, den gamle Forstander. Jeg takker paa hele Selskabets Vegne for den overordentlige smukke Modtagelse og de smukke Velkomsttaler. Vi vilde gerne gøre Gengæld; men det kan vi jo ikke. Vi kan kun ønske det bedste, ønske, at Askov maa blomstre og bestaa i lange Tider til Gavn og Lykke for Landet.

Askov har været et Mødested. Tidligere mødtes man her i Jylland paa Viborg Ting, paa Island paa Tingvellir. Her afsluttedes Handeler, stiftedes endog Ægteskaber, her drøftedes Landets Velfærd, Kongevalg o. s. v. Nu har vi andre Former for Lovgivning og for Retsudøvning, for Handel og Vandel. Men Nutidens Mødesteder er ikke mindre vigtige end Fortidens. Her paa Askov møder Hold efter Hold af unge med aabne Øjne og Øren. Jeg vil sige til de

unge Piger: Glæd jer over Mødetiden og Mødestedet. Sommeren er kort, men Vinteraftenerne er lange.

Her samles jo ogsaa gamle paa Askov, her samles Husflidsfolk, Gymnastikere og Elektrikere. De kommer her fra Øst og Vest, fra den anden Side Kongeaen og fra den anden Side Verdenshavet. Hvad det har at betyde for Folkelivet, det véd Gud. Det kan man ikke saadan maale.

Der kommer mange til Askov. Og i Dag er det, som Kronen sættes paa Værket. I Dag er nemlig Politikerne her. Vi kommer sidst — det gør vi altid. (Munterhed.) Det er forøvrigt i sin Orden, at Politikerne kommer sidst. Det er nemlig ikke Lovene, der skal skabe Livet. Det er Livet, der skal fremskaffe Lovene (Hør!), og disse skal da tilfredsstille Livets Krav saa godt som muligt.

Askov er Nutidens Mødested. Det har Livet lært. Nu kommer Politikerne og bekræfter det. Et Leve for, at Askov maa vedblive at være et godt Mødested.

Landstingsmand, Generalauditor *Steffensen* takkede paa Rigsdagens Vegne for den Imødekommenhed, der var vist de fremmede og Rigsdagens Medlemmer. Gid vi altid kunde finde en saadan Tilslutning, som da vi indbød Altingsmændene, sagde Taleren.

Man sang en af Dr. *Marius Kristensen* i Dagens Anledning forfattet Sang:

Da Harald med sit Krigerfølge
i gamle Norges Land for frem,
drog frie Mænd ud over Bølge,
i Vest de søgte nye Hjem;
der gav de selv sig Lov paa Tinge,
hver sad som Konge paa sin Gaard,
og lifligt lod de Sangen klinge
i blide og i haarde Kaar.

Der Egils Røst lød stærk og myndig,
 og Kormaks Vers var Ild og Glød,
 og Snorre tolked Kvadet kyndig,
 og Eystein sang med Tone sød;
 ved Syn af Sol paa lyse Tinder
 højt priste Gunnar da sit Land,
 og Ættens gamle, stolte Minder
 blev gemte paa den fjærne Strand.

Vel Snorre faldt, og Hakon sejred,
 og Frihedstiden var forbi,
 men Mindet blev dog ej henvejret,
 og Sagn og Sang var lige fri;
 hos Biskop Jon klang gamle Toner,
 og Arngrim vogted Sagnets Guld,
 og Hallgrim kvad om sin Forsoner
 i Salmesangen underfuld.

Nu straaler Friheds Sol paa Fjældet,
 og Lien fager er som før,
 og Kilden, som med Sange vælded,
 den bliver ingensinde tør,
 nu mellem Islands Klippetinder
 er Spirekraft i hvert et Frø,
 end lever der de gamle Minder,
 end grønnes der den unge Ø.

Folketingets Formand, *A. Thomsen*, talte smukt for Forstander Appel. Vi har vist alle tænkt paa — sagde Taleren —, hvor velsignet det maa være for Professor Schrøder at kunne se tilbage paa sit Liv og sige, at han har været sin Ungdoms Idealer tro. Man kan glæde sig med Professor Schrøder derved; men samtidig vender ens Tanke sig til den ny Forstander. Vi kan ikke forlade dette Sted uden at udtale det Ønske, at Forstander Appel maa komme til at røgte sin Gerning med samme Troskab og Kærlighed, men ogsaa til samme Glæde. Vi vil ønske for Forstander Appel, at han gennem mange Aar maa have den

samme trofaste Støtte af sin Hustru, som Schrøder havde af Fru Charlotte Schrøder — Ære være hendes Minde. Gid Forstander Appel og hans Hustru maa virke sammen i mange Aar til Lykke for Fædrelandet!

Forstander *Appel* takkede og hævdede Bordet. Man drak Kaffe ovre i Forstanderens Lejlighed, og ude i Haven sang Eleverne under stærkt Bifald nogle Sange for de fremmede.

Docent *Valtyr Gudmundsson* talte herude. Her paa Askov — sagde han — er Roden til Ygdrasils Ask, der som en folkelig Kultur breder sig over hele Norden. Jeg vil ønske, at mange flere Islændere for Fremtiden vil komme til Askov. Der er peget paa, at Højskolens Mænd har hentet meget hos os. Men det er ikke nok at have Guld. Det skal udnyttes, og det har Danskerne forstaaet bedre end vi. Jeg vil ønske, at vi ogsaa selv kunde lære at udnytte, hvad vi ejer deroppe, saa det faar mere Nutidsværd. Tal sluttede med et Leve for Askov Højskole.

Folketingsmand *P. Madsen* udtalte en Tak til Kand. Nutzhorn og Eleverne for Sangen.

Man kørte nu mod *Ladelund*. Ved Bortkørselen fra Askov viftede Eleverne ivrigt til Afsked. Ved mange Gaarde og Huse langs Vejen, ad hvilken Vogntoget kørte, var der hejst Flag, og flere Steder stod Børn og voksne og hilste og viftede ud mod de kørende.

Da vi 24. Juli var samlede med de islandske og danske Tingmænd i Skibelund omkring Magnusstenen og »Modersmaalet«, var der en vemodig, alvorsfuld Stemning over Forsamlingen. To Dage før havde nemlig Sønderjyderne, hvis Land og Kamp vi jo her var stillet Ansigt til Ansigt med, mistet deres Høvding, Rigsdagsmand *J. Jessen*.

Det islandske Besøg kunde af mange Grunde ikke benyttes til en Mindefest for Jessen, men vort Efteraarsmøde blev indledet med en Mindetale om ham, der i de senere Aar ikke saa sjældent havde været en kærkommen Gæst som Taler ved vore offentlige Møder.

Jessen havde fra sine tidligste Aar et stærkt Præg af at tilhøre et Grænsefolk, der er i Kamp for sine nationale Værdier. Han var altid rede til Kamp, naar det gjaldt at værne Sprog, Sæd og Skik. Som Grænsebo forstod han mere levende og kraftigt end de fleste, der bor i Ro midt i deres Fædreland, at et Folks Kendemærke er, at det paa sit Modersmaal og i Kraft af sin historiske Stilling er i Stand til at udfolde en egen Form for Aandsliv og Kultur, og han kunde med aandelig Myndighed og Varme aflægge et personligt Vidnesbyrd om den Rigdom og Lykke, der er at finde for den enkelte, der er tro mod sit Folk og har Mod til at hævde dets Ret i trange Tider.

Vi her i Askov og mange af vore gamle Elever bevarer i Taknemlighed Mindet om Jessens Tale til os.

Sommerskolen sluttede Søndagen 29. Juli, da vor lille Pige blev døbt og fik Navnet Charlotte efter sin Mormoder. — Samme Dags Eftermiddag var der som vanlig paa Olavsdagen kirkeligt Møde i Skibelund, hvor Præsterne Fr. Jungersen og Otto Rosenstand og Schrøder talte, den sidste om N. J. Termansen, til hvis Minde en Bavta med en af Kunstneren N. Hansen-Jacobsen modelleret Portrætmedaillon blev indviet. I Skibelund Krat har der allerede i en Aarrække staaet en mindre Sten, hvori Termansens Navn var indhugget, men mange af den afdøde Rigsdagsmands Venner ønskede, at der skulde rejses ham et

anseeligere Mindesmærke med hans Billede, saa hans ædle Træk kan ses af de mange, der besøger Skibelund.

Schrøders Mindetale om sin gamle Ven lød saaledes:

Det er ikke længe siden, jeg var til Stede ved *Rasmus Fengers* Jordfærd i Odense, og jeg undrede mig da over, hvor faa Kyndinger jeg traf. Fenger havde dog haft mange Venner i den Tid, han var Elev paa Rødding Højskole, — og han havde vundet manges Kærlighed i den korte Tid, han var Lærer i Rødding, i de ni Aar, han var Lærer paa Askov Højskole, og under sin lange Virksomhed for Sukkerroedyrkingen paa Fyn. Vistnok havde han trukket sig tilbage fra denne Gerning, og han var flyttet til Lyngby ved København i Fjor Efteraar. Men denne korte Skilsmisse fra den Kreds i Odense, som havde lært at paaskønne den fromme Mand, kunde dog ikke volde, at han blev glemmt. Der kan jo være særlige Grunde til, at mange ikke kom til Begravelsen. Men trods alt, hvad der kan siges i den Retning, rejste jeg hjem derfra med den Tanke, at man *i vor travle Tid har besynderlig let ved at glemme de afdøde*. Og det har igen for mig været en Bevæggrund til at skønne paa *Betydningen af Mindesmærker* — og ikke mindst af Mindesmærker paa et Sted som Skibelund Plantage, hvor der samles mange Mennesker, og hvor der jævnlig bliver givet Forklaring om, hvem disse Stene skal minde om. *Det levende Eftermæle* er mere værd end alle *Mindesmærker*; men naar *disse* kan hjælpe til, at Talen kommer til at lyde om de hensovne Ædlinger, da er der ved dem udrettet noget betydeligt.

Derfor er jeg ogsaa glad ved, at vi fra i Dag kan have et Mindesmærke her i Skibelund Plantage for

Niels Jokum Termansen. Vistnok havde vi i Forvejen en Sten, der bar hans Navn, og som en Frænde af ham havde givet os; den kan ventelig faa en Plads ved Gaarden i Gammelby, hvor han havde sit Hjem i den allerstørste Del af sit Liv. Til at staa her var den i Længden for ubetydelig. Mindesmærket, vi nu har faaet, svarer mere til hans Betydning som *en lysende Skikkelse iblandt danske Menigmænd, som en varmhjertet og højt oplyst Fædrelandsven og som en from kristen Sjæl.*

Ja, han har været et lysende Forbillede for danske Ynglinger. Det, at lære ham at kende, har for mange i vort Land styrket *Troen* paa, hvad Skatte der var gemt hos Menigmand i Danmark, som det var værd at faa frem for Dagens Lys, og *Haabet* om, at den store Indflydelse, der ved *den almindelige Valgret* til Folketinget var givet det store brede Lag af Befolkningen, vilde bære gode Frugter for Danmarks Fremtid. Han har styrket Modet hos flere af os, der gav os i *Folkehøjskolens* Tjeneste, til at tage denne Gerning op. Derfor blev han saa højt paaskønnet som Taler ved vore offentlige Møder paa Folkehøjskolen i Askov, derfor fik Ernst Trier ham til at tale ved Indvielsen af Vallekilde Højskole; derfor blev han i det mindste tre Gange opfordret til selv at være Leder af en Folkehøjskole. Og naar han i 1871 talte paa Følkesmøder i Trøndelagen, kom han ogsaa for norske Landboer til at staa i en underlig Glans som den danske Menigmand, de maatte se op til.

Det var til at undres over, hvordan han havde naaet den omfattende Oplysning, hvoraf hans Tale var præget. Det var kun den almindelige Almueskole, han havde besøgt i sin Barndom i Læborg Sogn; der var ikke Raad til at købe Bøger, og der var ikke Lej-

lighed til at laane gode Bøger, før han, 19 Aar gl., 1843 fik Adgang til Rasmus Nyrups Svigersøns, Præsten Fugledes, gode Bogsamling. Men 4. Juli 1844 kom Termansen til at høre *Grundtvigs mægtige Tale paa Skamlingsbanke*, og den gav ham Livsmod. Siden hørte han ofte *Christian Flor* tale om nordiske Myter paa Rødding Højskole. Bogsamlingen dér fik stor Betydning for ham, og ikke mindre Samtalerne med Lærerne, som han fik, naar han var gaaet dertil for at hytte Bøger. Den folkelig vakte unge Mand stod som Artillerist paa Fredericia Volde under 6. Juli-Slaget, og under Felttøget det næste Aar fæstede han sin *Brud* i Flensborg. Inderlig blev han knyttet til sit danske Fædreland og til Sønderjyderne som en Del af det danske Folk. Og da han fra 1858 til 1886 havde Sæde i *den danske Rigsdag*, kendtes det paa ham, naar han talte, at det var den varmhjertede Fædrelandsven, der førte Ordet.

Men hvem der lærte Termansen at kende, fik ogsaa en tryk Følelse af, at han var en *alvorlig kristen Mand*. Lige saa betydningsfuld som 4. Juli 1844 havde været for ham som Dansk, lige saa betydningsfuld blev 11. Juli 1847 for ham som Kristen. Han havde i sit Sind mange Indvendinger imod den kristne Tro; men de blev overvundne den Dag under en Samtale med *Vilhelm Birkedal*, som da var Præst i S.-Omme. Efter en anstrengt Dags Arbejde var Termansen Natten mellem Lørdag og Søndag gaaet den over 6 Mil lange Vej gennem Hedeegnen for at høre Birkedal, og efter Gudstjenesten fik han *den* Samtale med ham, som ryddede hans Tvivl til Side. Siden blev han en af Grundtvigs nærmeste kirkelige Venner, var en dygtig Talsmand for hans Frihedstanker i *Kirkekommissionen*, der var i Virksomhed fra 1868 til 1870, og stod til

det sidste som en af Bærerne for den Vennekreds, der havde sluttet sig til Grundtvigs Vidnesbyrd om Troens Ord ved Daabens Bad.

Jeg nævnte i Begyndelsen af min Tale den inderlig fromme Rasmus Fenger. Han var i ingen Retning, hvad man vilde kalde yderliggaaende, men snarere en af dem, der holdt paa det bestaaende. Men han har engang sagt, at dersom han frit havde kunnet vælge sig en Præst, da skulde det have været N. J. Termansen. Med ham kunde han tale ud om, hvad der rørte sig i hans Hjerte. Der er en anden Mindesten her paa Pladsen, som minder om R. Fengers Skriftefædre, for det kan man vel kalde dem, til hvem et Menneske kan tale frit ud om alt, hvad der trykker hans Sind; efter at *Cornelius Appel* var flyttet til »Folkely« ved Odense, kom R. Fenger tit til ham og havde mangan alvorlig Samtale med ham. Appel havde saa lidt som Termansen faaet, hvad man kalder teologisk Uddannelse; men begge var de prøvede Kristne, begge havde de en rig kristelig Erfaring. Der er mange, som har set paa Termansen med samme Øjne som Fenger.

Saa lad da Mindestenen for ham, der er født i Vejen og opvokset i Læborg, hvis mødrene Slægt var fra Eskelund i Brørup, og som levede sine sidste Dage i Holsted, som altsaa sit Liv igennem har været knyttet til denne Egn, lad Mindestenen om ham, hvis Tale tit har lydt paa dette Sted, saa den varmede Tilhørerne og tændte Lys for dem, lad Mindestenen om ham, der elskede Beboerne Syd for Aaen som dem her i Eggen, hvor han færdedes som hjemme, lad denne Mindesten bringe følgende Slægter til at dvæle ved hans *ædle menneskelige, trofaste fædrelandskærlige, gudhengivent kristelige Personlighed*, saa den for mange unge fremdeles kan blive et lysende Forbillede!

I August Maaned var her som i tidligere Aar Dansk Skoleforenings Gymnastikkursus for Lærerinder, ledet af Ingeborg Appel og Olav Schrøder.

I samme Maaned holdt H. Axelsen-Drejer Bryllup med Kirsten Buhl fra Randers og flyttede ind paa »Hvide Hus«.

I September gav Skolen Husly til »Almindelig dansk Præste-Konvents« Aarsmøde, som blev holdt i Dagene 3.—6. September og talte henved 90 Deltagere.

Ved Efteraarsmødet i Dagene 30. Sept. til 3. Okt. havde vi den Glæde at have mange af Skolens gamle Venner boende hos os. Af fremmede talte Højskoleforstanderne Th. Bredsdorff og Alfred Poulsen, Landbrugslærer Chr. Christensen, Tune og Præsten J. Richter, Vejen. —

Samme Dags Aften, som vore Gæster ved Efteraarsmødet rejste, kom der Telegram fra Bradford i England, at Sømandsmissionær *William Franks* var død, nylig kommen hjem fra Indien. Sømandsmissionen i Calcutta er jo begyndt af *Andrea Gehlert*, der oprindelig rejste til Indien for at tjene i Karén-Missionen, som var taget op af to gamle Askov-Elever, Hans Poulsen og Hans Jørgen Jensen. Efter deres Død begyndte *Andrea Gehlert* Arbejdet i Calcutta, blev under dette kendt med den engelske Sømandsmissionær *William Franks*, og de to tog da i Fællesskab som Mand og Hustru Gerningen op og byggede en Sømandsmission, der har været til Velsignelse for mange Mennesker. Herhjemmefra blev de støttet af en Kreds med H. Nutzhorn i Spidsen. — Dette Missionsarbejde har saaledes været nært knyttet til Askov Højskole, og *William Franks'* tidlige og uventede Bortgang følte af os alle her som et smærteligt Tab i vor snævre Kreds. — Hans Hustru, *Andrea Gehlert*,

var herhjemme, svag endnu efter et langt Sygeleje paa Diakonissestiftelsen, rejste straks til England for at være med til Jordefærden, og Dagen efter rejste jeg derover for at bringe en Hilsen og Tak fra Danmark for den varmhjærtede Mands kærlige Gerning for danske, nordiske Sømænd i den fjærne Søstad.

Gerningen derovre vil blive fortsat. Fru Andrea Gehlert-Franks, der i de første Dage efter sin Mands Død følte sig som knust, rejste sig forunderlig hurtigt og blev fyldt af Arbejdsiver og Mod til endogsaa at tænke paa Udvidelse af Missionen.

25. Novbr. talte hun i Askov Kirke, inden hun rejste afsted til Calcutta, hvor hendes Hjælper, en af Skolens gamle Lærlinger, Peter Christensen fra Flensborg ventede hende med Længsel til den forestaaende Julefest, som er en af de bedste Arbejdstider for Sømandsmissionen. —

I Vinterskoletiden havde vi en Række Besøg af Ordførere; fhv. Kirkeminister, Provst Knudsen fra Drammen, som fulgte en Datter hened, talte om Hans Nielsen Hauge, Fru Wexelsen Jahn fra Trondhjem om de norske Kvinders Arbejde mod Tuberkulosen, Lægemissionær Frimodt-Møller om Missionsarbejdet i vore Dage og Student Gunnar Engberg om sit Arbejde blandt Københavns Ungdom. I April Maaned havde Skolen et særlig kærkomment Besøg af Digteren Thor Lange, der i en Aarrække har givet sit venlige Sindelag mod Skolen Udtryk, og som hele vor Egn stadig mindes med Tak, hver Gang vi glæder os over Magnus-Stenen i Skibelund, som Niels Skovgaard efter Thor Langes Anmodning har hugget.

I April havde vi ogsaa den Glæde, at Valgmenighedspræst Carl Koch holdt 6 Foredrag over Søren Kirkegaard. Til disse Foredrag var Egnens Præster og Lærere indbudte og gav flittig Møde. —

Idet jeg slutter disse Meddelelser om Skoleaarets Oplevelser, minder jeg om, at det jo var i April Maa-ned, at vor gamle Forstander blev ramt af en haard Sygdom, der hindrede ham i at arbejde med paa Pigeskolen Sommeren 1907. Men jeg kan nu meddele, at han siden har vunden saa mange Kræfter tilbage, at han fra Novbr. 1907 hver Uge holder Foredrag for den samlede Skole og to Gange ugentlig har Timer med ældre Hold.

Aarsskriftet, som det nu foreligger, bærer jo iøvrigt selv det bedste Bud til gamle Elever og Venner om, at vor gamle Forstander til Lykke og Velsignelse for Skolen og os alle, der har vor Gerning her, atter arbejder midt iblandt os.

I DECEMBER MAANED 1906 modtog jeg gennem Kultusministeriet Anmodning om at indsende Skolens Undervisningsplan til Brug for Folketingets Finansudvalg, der ønskede at se den. Jeg benyttede denne Lejlighed til at fremsende nedenstaaende Oplysninger vedrørende Skolens økonomiske Forhold, som vel ikke var direkte forlangt, idet Askov ligesom de øvrige Højskoler ingen Regnskabspligt har overfor Ministeriet, men som jeg havde Grund til at tro, Finansudvalget maatte ønske at faa.

Til
Ministeriet for
Kirke- og Undervisningsvæsenet.

Undertegnede Forstander for den udvidede Folkehøjskole i Askov tillader sig herved at fremsende en Oversigt over Skolens Regnskab i det sidste Femaar, 1900—1905, med *Anmodning om, at denne Oversigt maa blive tilstillet Folketingets Finansudvalg*, som formentlig vil have Interesse af at faa en nøjere Redegørelse for Skolens Udgifter og Indtægter, end den korte Regnskabsoversigt, der aarlig findes i Skoleberetningen, giver.

Naar jeg paa Askov Højskoles Bestyrelses Vegne fremsender dette Regnskab, skyldes det, at Bestyrelsen, der ifølge Fundatsen for den selvejende Institution »Askov Folkehøjskole« ikke alene har Ansvaret for Ledelsen og Undervisningen, men ogsaa det økonomiske Ansvar, maa finde det overmaade betydningsfuldt, at Lovgivningsmyndighederne faar Lejlighed til at følge denne Skoles Virksomhed, som kun mulig-gøres ved den aarlige Statsunderstøttelse, og navnlig bliver det i højeste Grad ønskeligt, naar Forholdet er dette, at Askov Folkehøjskole er i stadig Udvikling, og naar der fra Skolens Ledelses Side er bestemte Ønsker fremme om en Udvidelse af Skolens Undervisningsemner, saasnart de pengelige og de personlige Kræfter tillader det.

Omstaaende findes den nævnte detaillerede Regnskabsoversigt, og dernæst har jeg anført den udvidede Folkehøjskoles Undervisningsplan, der jo omfatter Skolens hele Vinterarbejde fra 1ste November til 1ste Maj, og den almindelige Pighøjskoles Undervisningsplan, der betyder Skolens Arbejde i Tiden fra 1ste Maj til 1ste August.

Paa Grundlag af disse Redegørelser følger da en kort Fremstilling af Skolens Stilling i den nærmest følgende Tid, saavel hvad angaar Undervisningen som de økonomiske Forhold. —

Endelig findes vedlagt en Udtalelse fra Skolens Tilsynsmand Dr. phil. H. F. Fejlberg, som har Lejlighed til daglig at følge Skolens Gang, og som jeg derfor har anmodet om at udtale sig om de af mig antydede ønskelige Udvidelser paa Undervisningsplanen. —

ASKOV FOLKEHØJSKOLES INDTÆGTER I FEMAARET 1900—1905.

INDTÆGTSKILDEN	1900—1901		1901—1902		1902—1903		1903—1904		1904—1905	
	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre
Den almindelige Pige højskole i Maj, Juni og Juli	3932	00	4165	00	4894	00	5422	00	5062	00
Den udvidede Folkehøjskole fra Nov. til Maj . .	14124	00	14858	00	17663	00	19006	00	19518	00
Indtægt af Møder og korte Kursus	1575	00	1027	00	985	00	770	00	500	00
Indtægt gennem Leje af Værelser til Elever . . .	1459	00	1628	00	1654	00	1479	00	1460	00
Indtægt af en Lærerlejlighed	400	00	400	00	400	00	400	00	400	00
Indbetaling af Skolepenge fra tidligere Elever .	544	00	165	00	14	00	428	00	335	00
Gaver i rede Penge	292	58	242	03	177	00	272	00	170	00
Statsunderstøttelsen	14500	00	14500	00	14500	00	14500	00	14500	00
Brugt af Beholdning	945	42					5299	93
Tilsammen . . .	36826	58	37930	45	40287	00	42277	00	47244	93

Oplysende Bemærkninger.

Paa den almindelige Pige højskole er Betaling for Undervisning og Bolig 40 Kr. for en Elev i de tre Maaneder, Skolen varer.

Paa den udvidede Folkehøjskole fra November til Maj koster Undervisningen 100 Kr. og Boligen 18 Kr. for en Elev.

Indtægten af Møder og korte Kursus er i de senere Aar noget mindre af den Grund, at Kursus for Delingsførere i Oktober Maaned er falden bort og afholdes nu paa de Højskoler, som særlig har indrettet sig paa at uddanne Delingsførere til Gymnastikforeningerne.

Femaaret 1900—1905 begyndte med en Kassebeholdning paa 64.71 Kr. og sluttede med en Kassebeholdning paa 103.60 Kr.

UDGIFTENS ART	1900—1901		1901—1902		1902—1903		1903—1904		1904—1905	
	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre
Lønninger til faste Lærere og Timelærere*)	22355	00	23230	00	23795	00	25854	00	25589	00
Omkostningskonto*)	4096	09	4641	49	4883	72	4658	82	4475	73
Skat og Brandpenge	153	81	155	35	169	08	117	10	152	98
Alm. Vedligeholdelse af Bygninger og Bohave ¹⁾ .	2328	16	1758	18	3057	95	2080	48	2155	21
Hovedreparation og Udvidelse ²⁾	1489	75			2189	94		
Nybygning ³⁾	11521	80
Indlæggelse af elektrisk Lys i Skolens Bygninger	1668	80				
Køb af et Jordstykke	1666	40				
Udgift til Bibliotheket	980	59	980	11	748	23	561	95	598	60
Fysisk-kemisk Samling ⁴⁾	72	35	61	57	112	22	91	58	65	80
Naturhistorisk Samling ⁴⁾	200	00	115	14						
Kulturhistorisk Samling ⁴⁾	24	50	5	00						
Renter og Afdrag paa Gæld	5567	40	5493	86	2843	60	2829	57	2685	81
Fremgang i Formue	1048	68			1342	00	3893	56		
Tilsammen	36826	58	37930	45	40287	00	42277	00	47244	93

*) Angaaende Lønningskonto og Omkostningskonto findes nærmere Oplysning paa næste Side. ¹⁾ Kontoen for alm. Vedligeholdelse er særlig stor 1902—03 paa Grund af en Skarlagensfeber-Epidemi. ²⁾ Hovedreparation og Udvidelse gjaldt 1901—02 Gymnastiksalen, 1903—04 Stald og Tørvehus. ³⁾ Nybygningen 1904—05 var en ny Foredragssal. ⁴⁾ Samlingerne har i de senere Aar maattet nøjes med det Tilskud, der gives til Læremidler; det har i Femaaret været 300 Kr. aarlig; heraf er dog en Del gaaet til Bogkøb.

LØNNINGER TIL LÆRERE OG LÆRERINDER PAA ASKOV FOLKEHØJSKOLE
I FEMAARET 1900—1905

1900—1901		1901—1902		1902—1903		1903—1904		1904—1905	
Antal Lærere	Løn, Kr.	Antal Lærere	Løn, Kr.	Antal Lærere	Løn, Kr.	Antal Lærere	Løn, Kr.	Antal Lærere	Løn, Kr.
2 hvis Løn er	3500	2 hvis Løn er	3500	2 hvis Løn er	3500	3 hvis Løn er	3500	2 hvis Løn er	3500
1 —	2400	1 —	2700	1 —	3000	1 —	3000	1 —	3000
2 —	2000	2 —	2000	3 —	2000	2 —	2000	1 —	2500
1 —	1800	1 —	1900	4 —	1200	2 —	1500	2 —	2200
1 —	1500	2 —	1200	1 —	1000	2 —	1200	1 —	1800
2 —	1200	3 —	1000	1* —	800	1 —	1000	1 —	1500
1 —	1000	1* —	800	1 —	400	1* —	800	2 —	1200
1* —	800	1 —	400	4** —	150	1 —	400	1 —	1000
1 —	400	4** —	150	Honorar for Fore-		4** —	150	1* —	800
4** —	150	Honorar for Fore-		drag o. lign....	195	Honorar for Fore-		1 —	400
Honorar for Fore-		drag o. lign....	430			drag o. lign....	154	4** —	150
drag o. lign....	455							Honorar for Fore-	
		drag o. lign....						drag o. lign....	189
Tilsammen		Tilsammen		Tilsammen		Tilsammen		Tilsammen	
16 Lærere	22355	17 Lærere	23230	17 Lærere	23795	17 Lærere	25854	17 Lærere	25589

*) Arbejder kun paa Vinterskolen; det samme gælder en af Lærerne paa 1200 Kr. Løn. ** Arbejder kun paa Sommerskolen.

615. Malersvend Oscar Olsen, Næstved, 22 Aar. (1911).
 616. Louis Pedersen, Tilstrup, Assens, 22 Aar, Hvkr. (1913).
 617. Søren P. Pedersen, Hedenskov, Thorsager, 21 Aar, Boelsmand. (1915.)
 618. Fisker Martinus Hjerimitslev, Lyngby, Løkken, 21 Aar. (1918).
 619. Typograf Ove Møller Madsen, Rindom, Ringkøbing, 21 Aar. (1919).
 620. Snedker Hagbard Sørensen, Dalby, 20 Aar. (1928).
 621. Bertel Dahlgaard, Hesthavegaard, Skive, 19 Aar, Gmd. (1931).
 622. Bengt Larsen, Nr. Onsild, Randers, 18 Aar, Gmd. (1935).
 623. Laurits Høy, Pindsminde, Randers, 17 Aar, Forp. (1938).

Ialt 23. 17 har været her i alle seks Maaneder, 5 — Nr. 601, 603, 607, 616 og 622 — i fem og Nr. 606 i to Maaneder.

3. Første Vinters Lærlinge.

1939. Gaardbest. Hans Aage Knudsen, Hedegaard, Sønderjyll. 37 Aar. (2).
 1940. Cand. theol. Lårus Sigurjonsson, Reykjavik, 32 Aar. (3).
 1941. Mejerist Ole Andersen, Pandrup, Aabybro, 30 Aar.
 1942. Agronom Aug. Grindstad, Bakkestad, Norge, 29 Aar.
 1943. Af holdstaler Aage O. Værdal, Sakshaug, Norge, 29 Aar.
 1944. Forvalter Frederik Jørgensen, Giderup, Roskilde, 29 Aar (1).
 1945. Theodor Nielsen, Brangstrup, Ringe, 29 Aar, Hmd.
 1946. Gaardbest. Sander Jensen, Brangstrup, Nr. Aaby, 28 Aar.
 1947. Lærer Kristoffer Ytrehus, Ytrekollen, Norge, 28 Aar.
 1948. Rasmus Brendstrup, Haar, Hinnerup, 28 Aar, Gmd.
 1949. Simon E. Simonsen, Vejleby, Skibby, 28 Aar, Gmd.
 1950. Jens Karl Jensen, Højby, Odense, 28 Aar, Gmd.
 1951. Gmd. Peder Pedersen, Hjortsvang, Linnerup, Skanderborg, 28 Aar. (5).
 1952. Lærer Johan Hveding, Gjengstad, Norge, 27 Aar.
 1953. Mejerist Richard Heggelund, Glostrup, Kbhvn. 27 Aar.
 1954. Gmd. Christen Mikkelsen, Solhøj, Ørum, Viborg, 27 Aar. (3).
 1955. Bryggeriarb. Rasmus Lysemose, Ny Carlsberg, Kbhvn., 27 Aar.

1956. Jens Chr. Pedersen, Tessebølle, Vallø, 27 Aar, Gmd.
 1957. Jacob A. Lindal, Hrolfstadir, Island, 26 Aar, Gmd.
 1958. Jacob A. Fogh Kristensen, Kristiansminde, Malling, 26 Aar, Gmd. (5).
 1959. Haandværker Peder Lund, Svendborg, 26 Aar. (5).
 1960. Redaktør M. Vanberg, Fløsø, Norge, 26 Aar. (4).
 1961. Gaardejer P. Kr. Jensen, Snekstrup, Odense, 26 Aar.
 1962. Knud Kristensen, Hauergaard, He, 26 Aar.
 1963. Lars Larsen, Røjle, Middelfart, 26 Aar. (5).
 1964. Gaardbest. Thule Thulesen, Lille Bjerregaard, Aale, 25 Aar.
 1965. Marius Jensen, Ellinggaard, Gedved, 25 Aar, Gmd.
 1966. Havebrugslærer Olav M. Skard, Kristiansstad, Norge, 25 Aar. (5).
 1967. Valdemar Skak, Viumgaard, Ulfborg, 25 Aar, Gmd.
 1968. Mejeribest. Magnus Bønløkke, Villa Solbakken, Hammel, 25 Aar. (4).
 1969. Theodor Nielsen, Oreby, Sdr. Bjerger, 25 Aar, Gmd.
 1970. Peder L. Pedersen, Kastbjergled, Sønderjyll., 24 Aar, Gmd.
 1971. Bagersvend Kr. Marius Hansen, Frederikssund, 24 Aar.
 1972. Maler Poul Blok Rasmussen, Kallundborg, 24 Aar. (5).
 1973. Peter B. Vadgaard, Stenild, Hobro, 24 Aar, Gmd. (3).
 1974. Anders Andersen, Aalestrup, 24 Aar, Arbejdsmd.
 1975. Indriðe Helgason, Skógagerdi, Island, 24 Aar, Gmd.
 1976. Murer Laurits Hansen, Kvislemark, Sandved, 24 Aar.
 1977. Journalist Søren P. Quist, Vejle, 24 Aar.
 1978. Maler Anton Jensen, Chicago, U. S. A., 24 Aar.
 1979. Knut Stange, Haugesund, Norge, 24 Aar, Gmd.
 1980. Tømrer Berthel Hansen, Holing, 24 Aar, Boelsmd.
 1981. Lærer Thorvald Joensen, Husevig, Færøerne, 23 Aar.
 1982. Gartner Aage Ægidius, Lynggaard, Holstebro, 23 Aar. (5).
 1983. Kristian Rasmussen, Møllestedgaard, Bellinge, 23 Aar, Gmd. (5).
 1984. Helge Bentsen, Vallekilde, 23 Aar, Bygmester.
 1985. Peter Winther, Svanegaard, Hatting, 23 Aar, Gmd. (4).
 1986. Journalist Niels Jensen, Lundbytorp, Lundby, 23 Aar. (5).
 1987. Kommis Hans Chr. Hjortkjær, Hjortkjær, Ramme, 23 Aar.
 1988. Anders Dalgas, Kollemorten, Jellinge, 23 Aar, Hmd. (5).
 1989. Chr. Bech, Røidrup, Hobro, 23 Aar.
 1990. Karl Andersen, Lejbølle, Tranekær, 23 Aar.

ØM KOSTNINGSKONTOENS ENKELTE POSTER I FEMÅAARET 1900—1905

UDGIFTENS ART	1900—1901		1901—1902		1902—1903		1903—1904		1904—1905	
	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre
Varme, Lys og Rengøring i Skolens Bygninger	1631	50	1569	00	1758	32	1796	63	2184	96
Honorar til Skolens Læge og Udgift til Sygepleje	650	00	650	00	*)835	20	679	30	667	60
Betalt for Leje af Lokaler	589	00	616	00	558	00	443	00	416	00
Trykning af Skolesager, Papir m. m.	338	19	670	58	372	10	359	20	295	95
Porto	125	55	288	34	229	23	239	30	175	35
Aviser	102	29	110	82	114	83	115	05	111	80
Kundgørelser	238	97	279	25	278	46	172	97	116	91
Kørsel og Fragt	163	90	155	00	*)312	65	197	50	139	85
Kranse sendt til Begravelser	40	00	41	41	24	00	31	40	19	25
Rejser paa Skolens Bekostning	15	00	36	00	19	30	25	00		
Indbetalt til Højskolernes Understøttelseskasse	130	00	130	00						
Udgift til festlige Sammenkomster	§)257	09	48	99	43	34
Udgift til ekstra Arbejdsløn	180	00	170	00
Forskelligt	71	69	95	09	124	54	†)280	41	134	72
En Maleriudstilling	90	07		
Tilsammen	4096	09	4641	49	4883	72	4658	82	4475	73

*) Udgifterne store paa Grund af Skarlagensfeber-Epidemi. §) Fest i Anledning af H. Nutzhorns 70. Aarsdag.

†) Udgiften særlig stor paa Grund af Uheld under Transport af Elevernes Tøj.

UNDERVISNINGSPLAN FOR DEN UDVIDE

TIME	AFDELING	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG
8-9	II Aars Holdet	P. la Cour og J. Appel: Anvendt Matematik		Poul Bje
	I Aars Holdet	Marius Kristensen: Sprogets Udvikling		Poul la C
	Mandlige Elever	Jørgen Rasmussen Kirkebjerg:		
9-10	Kvindelige, II Aars ...	J. Appel: Sjælclære	II. Ax. Drejer: Samt. i Verd. Hist.	M. Kristens Dansk
	I Aars A.	H. Ax. Drejer: Dansk	J. Appel: Regning	H. Ax. Drej Dansk
	I Aars B.	Sv. Fenger: Dansk	A. la Cour: Regning	Sv. Fenge Dansk
10 ¹ / ₂ -11 ¹ / ₂	Hele Skolen.....	Poul la Cour: Historisk Fysik		H. Ax. Dr
	II Aars A	(Kvindelig) Ingeborg Appel: Gymnastikteori	M. Kristensen: Engelsk	J. Appel: Sam
	II Aars B		H. Ax. Drejer: Tysk	
11 ¹ / ₂ -12 ¹ / ₂	I Aars mandlige	Poul Bjerger: Geografi	Poul Bjerger: Geografi	
	I Aars kvindelige, A.	H. Ax. Drejer: Tysk		H. Ax. Drej Tysk
	— B.	Sv. Fenger: Engelsk	Sv. Fenger: Samt. i Nord. Hist.	Sv. Fenge Engelsk
	— C.	M. Kristensen: Engelsk		M. Kristens Engelsk
	Mandlige, II Aars.....	J. R. Kirkebjerg: Tegning	J. R. Kirkebjerg: Tegning	J. A
	— I Aars.....			
12 ¹ / ₂ -2	Kvindelige, II Aars ...	J. og A. la Cour: Haandarbejde	Tegning	Haandarbe
	— I Aars A.			
	— I Aars B.	Ing. og Ast. Appel: Tegning	Haandarbejde	Tegning
12 ¹ / ₂ -2		Poul Bjerger:		
2 ¹ / ₂ -4		Poul Bjerger:		
3 ¹ / ₂ -4	Forskellige Hold.....	H. Nutzhorn: Sang	H. Nutzhorn og Sv. Fenger: Sang	Sang
	II Aars Holdet	Marius Kristensen: Nord. Litteraturh.	Marius Kristensen: Nord. Litteraturh.	Poul la Co Verdensudvi
4-5	I Aars mandlige, A..	H. Ax. Drejer: Samt. i Verd. Hist.	H. Ax. Drejer: Tysk	A. Helveg Oplæsning Foredra
	— — B..		Sv. Fenger: Engelsk	
	— kvindelige	Ingeborg Appel: Sundhedslære	Ingeborg Appel: Sundhedslære	
	Mandlige, II Aars.....	Læsestue	Poul Bjerger: Litteratur-Anvisn.	M. Kristens Dansk
	— I Aars A..	Marius Kristensen: Dansk	Marius Kristensen: Dansk	
5-6	— I Aars B..	Sv. Fenger: Dansk	Sv. Fenger: Dansk	Sv. Fenge Nordens His
	— I Aars C..	H. Ax. Drejer: Dansk	H. Ax. Drejer: Dansk	
	Kvindelige Elever	Ingeborg Appel:		
6-7	Hele Skolen.....	L. Schrøder: Verdenshistorie		J. Appel

ORS DAG	FREDAG	LØRDAG	TIME
Matematik	Jacob Appel: Bogstavregning L. Schrøder: Oldsagn. Næringslivets Historie		8—9
Gymnastik			
Sv. Fenger: i Nord. Hist.	Marius Kristensen: Dansk	Marius Kristensen: Dansk	9—10
Jacob Appel: Regning	H. Ax. Drejer: Dansk	H. Ax. Drejer: Dansk	
la Cour: Regning	Sv. Fenger: Dansk	Sv. Fenger: Dansk	
Historie	Jacob Appel: Historisk Fysik		10 $\frac{1}{2}$ —11 $\frac{1}{2}$
Matematik	M. Kristensen: Engelsk H. Ax. Drejer: Tysk P. la Cour: Samtale i Geometri	(mandlig) M. Kristensen: Dansk (kvindel.) Ingeborg Appel: Gym.-Teori Poul Bjerger: Geografi	11 $\frac{1}{2}$ —12 $\frac{1}{2}$
Poul Bjerger: Geografi	Poul Bjerger: Geografi	H. Ax. Drejer: Samt. i Verd. Hist.	
er i Fysik	Sv. Fenger: Samt. i Nord. Hist. Jacob Appel: Regning H. Ax. Drejer: Samt. i Verd. Hist.	H. Ax. Drejer: Samt. i Verd. Hist. Jacob Appel: Regning	12 $\frac{1}{2}$ —2
Regning			
Arbejde	Bibliotheket aabent for Udlaan Læsestuen aabnet		12 $\frac{1}{2}$ —2 2 $\frac{1}{2}$ —4
Sang	Sang	H. Nutzhorn: Sang	3 $\frac{1}{2}$ —4
Schrøder: Slitteratur x. Drejer: Tysk Fenger: ngelsk a Cour: e i Geometri	J. Appel: Samfundslære A. Helveg: Oplæsning eller Foredrag	L. Schrøder: Verdenslitteratur P. la Cour og J. Appel: Samtale i Fysik	4—5
Poul Bjerger: e i Geografi Kristensen: Dansk Fenger: Dansk x. Drejer: Dansk	M. Kristensen: Dansk H. Ax. Drejer: Samt. i Verd. Hist.	J. Appel: Sjælelære M. Kristensen: Dansk Sv. Fenger: Dansk H. Ax. Drejer: Dansk	Søndag Eftermiddag Kl. 5 $\frac{1}{2}$ —6 $\frac{1}{2}$ offentlig Foredrag: Skolens Lærere taler skiftevis 5—6
Gymnastik			
ids Historie	Sv. Fenger: Nordens Historie		6—7

UNDERVISNINGSPLAN F. DEN ALM. PIGEHØJSKOLE PAA ASKOV I SOMMERMAANEDERNE MAJ, JUNI OG JULI

TIME	AFDELING	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	TIME
8—9	Hele Skolen.	Poul la Cour: Naturlære		Poul Bjerge: Geografi		Jacob Appel: Naturlære		8—9
9—10	Hold A.....	Dansk	Regning	Dansk	Regning	Dansk	Regning	9 -10
	— B.....	Dansk	Regning	Dansk	Regning	Dansk	Regning	
	— C.....	Regning	Dansk	Regning	Dansk	Regning	Dansk	
	— D.....	Regning	Dansk	Regning	Dansk	Regning	Dansk	
10—11	Hele Skolen.	Ingeborg Appel: Gymnastik						10—11
11—12	Hele Skolen.	Ingeborg Appel: Sundhedslære		L. Schrøder: Kirkehistorie		H. Ax. Drejer: Verdenshistorie		11—12
1½—2½	Hold I.....	Tegning	Kjolesyning	Linnedsyning	Tegning	Kjolesyning	Linnedsyning	1½—2½
	— II.....	Linnedsyning	Tegning	Kjolesyning	Linnedsyning	Tegning	Kjolesyning	
	— III.....	Kjolesyning	Linnedsyning	Tegning	Kjolesyning	Linnedsyning	Tegning	
2½—3	Forskel. Hold	Sangøvelser						2½—3
3¼—4¼	Hele Skolen.	S. Fenger: Nord. Historie	A. Helveg: Foredrag	S. Fenger: Nord. Historie	Oplæsning	S. Fenger: Nord. Historie	Oplæsning	3¼—4¼
4½—5½	Hold I.....	Kjolesyning	Schweitzer-syning	Finere Haandarbejde	Kjolesyning	Schweitzer-syning	Finere Haandarbejde	4½—5½
	— II.....	Finere Haandarbejde	Kjolesyning	Schweitzer-syning	Finere Haandarbejde	Kjolesyning	Schweitzer-syning	
	— III.....	Schweitzer-syning	Finere Haandarbejde	Kjolesyning	Schweitzer-syning	Finere Haandarbejde	Kjolesyning	
6—7	Hele Skolen.	L. Schrøder: Oldsagn		Jacob Appel: Nyere Historie		M. Kristensen: Litteraturhistorie		6—7

Skolens økonomiske Stilling og Forhold.

1. DRIFTSREGNSKABET.

Som omstaaende Regnskab udviser, er den højeste Løn, der gives ved Askov Folkehøjskole, 3500 Kr. Kun for Forstanderens Vedkommende føjes Fribolig til Lønnen, men Forstanderen maa saa paatage sig den aarlige Pasning af Skolens Have.

De anførte 3500 Kr. har været højeste Lønning paa skolen, siden den i 1878 blev udvidet Folkehøjskole.

Regnskabet viser, at i det sidste Femaar har Omkostningskontoen holdt sig nogenlunde konstant. Angaaende Lægehonoraret kan oplyses, at Skolens Lærere og Elever har hidtil faaet Lægehjælp for det af Skolen aarlig udbetalte Honorar paa 600 Kr. — Lægehonoraret vil for Fremtiden blive forhøjet, og Følgen heraf vil være, at Eleverne kommer til at betale for Lægehjælp.

Den alm. Vedligeholdelse af Bygninger og Bohave er, naar der intet særlig indtræffer, nogenlunde fast med Hensyn til Udgiften. At Summen er omkring ved 2000 Kr. aarlig skyldes, at baade Skolelokaler, Elevværelser og Bohavel maa istandsættes hvert Halvaar, inden det ny Elevhold rykker ind. Denne halvaarlige Reparation er nødvendig baade af tekniske og hygiejniske Grunde.

Hovedreparationer vil i det store Byggekompleks, hvoraf en ikke ringe Del bestaar af gamle Huse, der ikke er tidssvarende, jævnlig forekomme, og Nybygninger tiltrænges stadig. Efter de Erfaringer, der nu gennem en lang Aarrække er indhøstet, er det mindste, der aarlig skal henlægges til Hovedreparationer og Nybygninger, 3000 Kr. i Gennemsnit.

I Femaaret 1900—1905 er der til Hovedreparationer og Nybygning anvendt 15,201.49 Kr.

I det næste Femaar trænges der mindst til en Fornyelse i samme Omfang. Navnlig trænger Skolen til en Badeindretning og til Udvidelse af Samlingerne* og bedre Plads til Øvelser i forskellige Fag.

Med det nuværende Elevantal, om Sommeren ca. 150, om Vinteren ca. 200, kan Skolens Budget balancere, og det fornødne henlægges til Hovedreparation og Nybygning samtidig med, at det aarlige Afdrag og Forrentning af Statslaanet finder Sted.

Men dette opnaaes jo udelukkende ved Statstilskuddet, og med det Statstilskud, som nu gives til Skolen, 14,500 Kr. aarlig, kan Budgettet ikke belastes med højere Lærerløn, og den Forøgelse af Lærerkræfterne, som var ønskelig, og som nærmere skal omtales nedenfor, maa derfor indtil videre opsættes.

2. SKOLENS FORMUESFORHOLD.

Bygningerne er assurede for	111,399. 00	Kr.
Bohave og Samlinger for	22,500. 00	-
Byggegrund, Have, Lysanlæg, Kloak m. v. værdsættes til	8,601. 00	-
Tilsammen	<u>142,500. 00</u>	Kr.

Denne Sum er tilvejebragt ved følgende Størrelser:

Gæld til Statskassen	55,763. 60	Kr.
Et Legat til Støtte for Skolen	2,800. 00	-
En Pengegave til Friplads	2,000. 00	-
Gaver i Tiden 1865—1898	44,831. 61	-
Dækket af Skolens Aarsindtægt	37,104. 79	-
Tilsammen	<u>142,500. 00</u>	Kr.

* Smlgn. Udgifterne til Samlingerne paa det givne Regnskab.

Askov Højskole har lige siden dens Stiftelse 1865 haft eget Regnskab, som ikke er sammenblandet med Forstanderens private Regnskab; derfor kan ovenstaaende Opgørelse gives.

Fra 1898 er Skolen en selvejende Institution, hvis Regnskab med alle tilhørende Bilag aarlig opgøres uden nogen Forbindelse med Forstanderens eller Lærernes Regnskaber.

Bestyrelsen for Skolen, der bestaar af Professor *L. Schrøder*, cand. theol. *H. Nutzhorn* og Professor *Poul la Cour* foruden undertegnede Forstander, har det økonomiske Ansvar for Skolens Ledelse.

Ministeriets lokale Tilsynsmand ved Skolen er Dr. phil. *H. F. Feilberg*. —

Nogle Bemærkninger til Undervisningsplanen for den udvidede Folkehøjskole.

En Folkehøjskole og ikke mindst den udvidede Folkehøjskole har ingen Egenbevægelse, men maa, om den vil have Livskraft, i sit Arbejde følge med i den almindelige Udvikling og derfor Tid efter anden være beredt paa at optage ny Fag.

Hvad der særtegner den almindelige Udvikling paa de aandelige Omraader, skal paa en videregaaende folkelig Ungdomsskole have sine Talsmænd.

Dygtiggørelse i Modersmaalets Brug, Opøvelse i klar Tænkning gennem sproglig og matematisk Undervisning, Meddelelse af Kundskab til et fremmed Sprog for de Elever, der ønsker dette, og først og sidst

en Oplysning gennem historisk (eller om man vil evolutionistisk) Undervisning om Menneskenes Liv og Kaar gennem Tiderne, om de Tanker og Følelser, der har bevæget dem, om deres Syssel med Naturen, — det har været og vil altid være den udvidede Folkehøjskoles Opgave overfor Eleverne.

Men Tiden bringer ny Spørgsmaal frem.

Jeg skal særlig nævne tre Ting, der trænger sig paa, og som Skolen efter sin Evne ogsaa allerede har arbejdet med, men som i de nærmeste Aar gerne skulde stærkere frem.

1. Oplysning om Forskningen paa den levende Naturs Omraade.
2. Oplysning om Samfundets Økonomi og Udvikling.
3. Oplysning om, hvad Forskningen paa den sammenlignende Religionsvidenskabs Omraade har til Brug for folkelig Oplysning.

Professor Poul la Cour har i en Aarrække holdt Foredrag for anden Aars Lærlinger over Udviklingslære, men hele Biologien fortjener at faa en Lærer paa den udvidede Folkehøjskole.

Skolens tidligere Forstander og dens nuværende Forstander har ligeledes i flere Aar undervist i Næringslivets Historie og Samfundslære, men der er ingen Tvivl om, at denne Side af Undervisningen vil kræve mere og mere Plads.

Hvad det tredie Spørgsmaal angaar, da har Skolen ingen fast Undervisning ydet i Religionshistorie. Hvad Skolen har kunnet yde Eleverne i den Henseende, skylder den Dr. H. F. Fejlberg Tak for, naar han har tilbudt sin Medvirkning.

Det er jo ingenlunde Meningen, at Skolen skulde søge tre ny Lærere paa én Gang, men jeg har anført ovenstaaende for at klargøre, at der stilles den ud-

videde Folkehøjskole ny Opgaver, og for at fremhæve, at det var ønskeligt, om Skolen fremdeles kunde blive i Stand til at tjene Ungdommen med en i bedste Forstand tidssvarende Undervisning, og hertil vil høre, at der med Tiden bliver knyttet en Biolog, en Social-økonom og en Religionshistoriker til Skolen.

Ærbødigst

Jacob Appel.

Askov, 5. Januar 1907.

Det er jo almindelig anerkendt, at Folkehøjskolens Arbejde har sat dybe Mærker i vort Folks Kultur, siden den for godt og vel et halvhundrede Aar siden oprettedes. Først var Opgaven at vække Sans for Kundskab, og fra 1878 søgte den »Udvidede Folkehøjskole« her paa Askov at imødekomme den vaagende Kundskabstrang ved at tilbyde Undervisning i Fædrelandets og Folkenes Historie, i Mathematik og Fysik, Sprogundervisning saavel i Modersmaalet som i Engelsk og Tysk. Efter mit Skøn blev Ungdommens Trang, saavidt den da rakte, herved imødekommet, hvad det stadig stigende Besøg, der bestandig omfattede større Grupper af vort Samfunds Ungdom, noksom beviste.

I den sidste Menneskealder er nye, stærke Kulturstrømninger brudte frem. Darvins banebrydende Arbejde »On the origin of species« udkom 1859, og den saakaldte Udviklingstheori har nu i den Grad gennemtrængt Tankegangen herhjemme, at den uafsladelig kommer til Orde i Dagspressen og den periodiske Presse, og er foreløbig blevet den ledende Tanke

i nogetnær alt videnskabeligt Arbejde. Dertil kommer fremdeles, at Samfundsspørgsmaal og Opgaver med alt hvad der angaar Samfundets Husholdning og Ordning nu rykkes frem i første Linie, hvad der formentlig ingen Paavisning behøver. Endelig har alt i en Aarrække religiøse Spørgsmaal stærkt optaget Sindene, dels angaar de Kristendommens historiske Oprindelse, dels den kristne Religions Stilling ej blot som i gamle Dage til Jøderne og det antike græskromerske Hedenskab, men til Grundtankerne i de mangfoldige hedenske Religioner.

Alle disse forskellige, i vort Samfundsliv stærkt indgribende Kulturbevægelser vækker Spørgsmaal i de Unges Sind. Skal den »Udvidede Højskole« fremdeles beholde sin førende Stilling indenfor Folkeoplysningsarbejdet her i Landet og være til Tjeneste med at sprede Lys over de mange ny Forhold, synes det absolut nødvendigt, at ny Fag optages paa Undervisningsplanen. Det, der behøves, er faglærte Mænd med grundige Kundskaber, der kan optage og give forsvarlig Undervisning i *Naturhistorie* — Skolen ejer rige Samlinger af Undervisningsmateriale — i *Samfundslære* og i *sammenlignende Religionsvidenskab*.

Askov, d. 7. Januar 1907.

Dr. phil. H. F. Feilberg,
past. emerit.

Jeg har tænkt mig, at det ogsaa kunde have sin Interesse for Skolens Venner og gamle Lærlinge at se denne Redegørelse og har derfor taget den med her.

Jacob Appel.

ASKOV LÆRLINGE

REGNSKAB 1907

INDTÆGT:

Kassebeholdning fra forrige Aar.....	Kr.	320.15
Renter i Aarets Løb.....	—	25.63
Fra Lehmann & Stage for Mindeskriftet om Fru Charlotte Schrøder.....	—	154.96
Højskolens Del af Trykningen af Aarsskriftet..	—	109.97
Medlemsbidrag:		
Aarlige Bidrag.....	Kr.	1305.71
Kr. Jensen og Hustru, Ballum, Sønderjylland, livsvarige Medl.	—	100.00
		<hr/>
		1405.71
		<hr/>
	Kr.	2016.42

UDGIFT:

Understøttelser:

P. Dons Augustinus, Dons.....	Kr.	50.00
J. A. Jensen, Bjergager.....	—	75.00
Jens Madsen Krøgh, Brande.....	—	50.00
Carl Nielsen, Vestermarie.....	—	50.00
Hans Novrup, Alslev.....	—	50.00
Søren Petersen, Thorsager.....	—	75.00
Marie Buhl, Alminde.....	—	50.00
Gudmundur Gudmundsson.....	—	66.00
		<hr/>
	Kr.	466.00
Trykning af Aarsskriftet.....	—	611.05
Porto, Fragt og Administrationsudgifter.....	—	292.97
Kassebeholdning.....	—	646.40
		<hr/>
	Kr.	2016.42

VEJEN, den 12. Maj 1907.

J. A. Favrholdt.

Ovenstaaende Regnskab er gennemgaaet og sammenholdt med Kassebog og Bilag, og der er intet fundet at bemærke.

KOLDING, den 29. Maj 1907.

Konrad Jørgensen.

SKOLENS LÆRLINGE

3. NOVEMBER 1906 TIL 27. APRIL 1907

AF POUL BJERGE

A. Mandlige Lærlinge.

1. Tredje Vinters Lærling.

63. Bent Andersen, Skovlide, Aarhus, 24 Aar. Se Nr. 562 i 1906.

2. Anden Vinters Lærlinge.

601. Højskolelærer Julius Juul, Hammeln, Roskilde, 38 Aar. (1276 i 1898)*.
602. Kontrolassistent Andreas M. Mølgaard, Hjerm, 34 Aar. (1845).
603. Gaardejer Aage Madsen, Ubby, Jerslev, 32 Aar. (1850).
604. Snedker Martin Kristensen, Vognsild, Østrup, 30 Aar. (1851).
605. N. Chr. Olsen, Præstbro, Tarm, 28 Aar, Gmd. (1862).
606. Oluf Pedersen, Sommersted, Sønderjyll., 27 Aar, Gmd. (1869).
607. Jens Anton Jensen, Boulstrup, Aarhus, 26 Aar, Gmd. (1872).
608. Gaardejer Enok Foss, Vanløse, Kbhvn., 26 Aar. (1873).
609. Snedker Johannes Pedersen, Odense, 25 Aar. (1877).
610. Maler Simon P. Simonsen, Kbhvn., 25 Aar. (1881).
611. Rasmus Pedersen, Bjeverskov, Borup, 24 Aar, Gmd. (1882).
612. Kontrolass.K. Agerup Thorsen, Tolstrup, Fredericia, 24 Aar. (1884).
613. Andreas P. Larsen, Søllested, Maribo, 22 Aar, Hmd. (1897).
614. Mejerist Peter D. Augustinus, Dons, Kolding, 22 Aar. (1910).

* Alle Numre slutter sig til Nr. fra foregaaende Aar. — Efter Lærlingens Navn anføres hans Hjemsteds Postadresse, hans Alder og Faderens Stilling, for saa vidt han ikke selv har en selvstændig Stilling. Gmd. = Gaardmand, Hmd. = Husmand, Hvkr. = Haandværker o. s. v. Tallet i () er det Nr., de har i de foregaaende Aarsskrifter.

1991. Bogholder Søren Mehlsen, Jebjerg, 23 Aar. (5).
 1992. Fotograf Bent Søndergaard, Rødning, Sønderjylland, 23 Aar. (4).
 1993. Carl Nielsen, Vestermarie, Rønne, 22 Aar, Hmd. (5).
 1994. Lærer Joh. Lund, Svendborg, 22 Aar. (3).
 1995. Peder Kr. J. Pedersen, Aalbæk, Skive, 22 Aar, Gmd.
 1996. Lærer Mons Henden, Gloppen, Norge, 22 Aar.
 1997. Kresten Sørensen, Vorret, Brædstrup, 22 Aar, Gmd. (5).
 1998. Gartner Lars Knokgaard, Redsted, Karby, 22 Aar.
 1999. Gudmundur Kr. Gudmundsson, Reykjavik, Island, 22 Aar, Gmd.
 2000. Jørgen Christensen, Pandbjerg, Ø. Vraa, 22 Aar, Gmd
 2001. Konrad Erlandsson, Akurejri, Island, 22 Aar, Gmd.
 2002. Gartner Fr. Madsen, Nr. Thise, Jebjerg, 22 Aar.
 2003. Jonas Jonsson, Hvilla, Island, 21 Aar, Gmd.
 2004. Anders Nilsson, Torp, Sverige, 21 Aar, Gmd. (2).
 2005. Aage Nielsen, Testrup, Maarslet, 21 Aar, Gmd.
 2006. Veum Krogh, Langkær, Brande, 21 Aar, Gmd.
 2007. Rasmus Petersen, Enghavegaard, Lundby, 21 Aar, Gmd.
 2008. Frede Petersen, Grenaa, 21 Aar, Gmd.
 2009. Simon S. Hjortlund, Brokær, Gredstedbro, 21 Aar, Gmd.
 2010. Peder Blaabhjerg, Øster Blaabhjerg, Karby, 21 Aar, Gmd. (5).
 2011. Lærer Aage Møller, Odense, 21 Aar.
 2012. Hans P. Pedersen, Haslev, 21 Aar, Handelsmd.
 2013. Eiler Møller-Hansen, Blangstrup, Aarup, 21 Aar, Gmd.
 2014. Bjørn Jakobsen, Narfastaðir, Island, 21 Aar, Gmd.
 2015. Anders A. Smith, Jordløse, Svebølle, 21 Aar, Lærer. (5).
 2016. Jens Jacob Bollerup, Ø. Bollerupgd., Ringkøbing, 20 Aar. (5).
 2017. Herluf Hessellund, Boulstrup, 20 Aar (5).
 2018. Bogbinder Niels P. Nielsen, Skive, 20 Aar.
 2019. Vinding Dalgas, Kollemorten, Jellinge, 20 Aar, Hmd. (5).
 2020. Hans P. Beyer, Aasgaard, Sønderjyll., 20 Aar, Gmd. (2).
 2021. Tømrer Vilhelm Lütken, Simmerbølle, Rudkøbing, 20 Aar.
 2022. Hans P. Nielsen, Askov, Vejen, 20 Aar, Hvkr.
 2023. Ejner M. Mikkelsen, Haurum, Hammel, 20 Aar, Gmd.
 2024. Hans Pedersen, St. Taarnby, Vallø, 20 Aar, Gmd.
 2025. Drejer Valdemar Rasmussen, Ølgod, 20 Aar. (5).

2026. Kristen Maaegaard, Gerning, Bjerrumbro, 20 Aar, Hmd. (5).
2027. Viggo Lindvig, Kærby, N. Aaby, 20 Aar, Gmd.
2028. Gartner Niels Juel Sørensen, Kornum, Løgstør, 20 Aar. (5).
2029. Lars Peder Larsen, Thyrsted, Horsens, 19 Aar, Gmd. (5).
2030. Journalist Jacob Martin, Sorø, 19 Aar.
2031. Hans Adolf Larsen, Rostrup, Arden, 19 Aar, Gmd.
2032. Journalist Viggo Cavling, Kjøbenhavn, 19 Aar.
2033. Hans Jørgen Skov, Marslev, 19 Aar, Hmd. (5).
2034. Johannes Bjørnson, Hopstadir, Island, 19 Aar, Gmd. (5).
2035. Christian Rasmussen, Skørpinge, Flakkebjerg, 19 Aar, Gmd. (5).
2036. Hans Oluf Hansen, Haarsløv, Sandved, 19 Aar, Boelsmd.
2037. Student Hans Øllgaard, Raaby, Borre, 19 Aar. (5).
2038. Vilhelm Jensen, Allindemagle, Sorø, 19 Aar.
2039. Jon Sigurdsson, Regnistad, Island, 19 Aar, Gmd. (5).
2040. Christian Schrøder, Sterrede, Rude, 18 Aar, Kasserer. (5).
2041. Hans Chr. Hansen, Rimsø, Grenaa, 18 Aar, Gmd.
2042. Peter Svendsen, Kjøbenhavn, 18 Aar, Gmd. (5).
2043. Jes Philipsen, Ødisgaard, Kolding, 18 Aar, Gmd.
2044. Søren Voldbjerg, Hec, 18 Aar, Gmd. (5).
2045. Hans Raahauge, Barløse, Assens, 18 Aar, Gmd. (5).
2046. Kristian Jensen, Svallerup, Kallundborg, 17 Aar, Gmd.
2047. Hans Novrup, Alslev, Varde, 17 Aar, Lærer.
2048. Hans Jakob Hansen, Solbækkegaard, Ringsted, 17 Aar. Minister
2049. Gartner Ejnar Martin, Sorø, 17 Aar.
2050. Fotograf Aage Rasmussen, Løgstør, 17 Aar. (4).
2051. August Andersen, Aabenraa, Sønderjylland, 16 Aar, Sekretær.
2052. Karl Chr. Jørgensen, Vestergaard, Havdrup, 16 Aar, Gmd.

Ialt 114. Deraf 70 i alle seks Maaneder, 31 i fem, 5 i fire, 5 i tre, 2 i to og 1 i én Maaned. Bag efter Navnene paa dem, der ikke har været her hele Tiden, staar et Tal i Klammer, der betegner Maanedernes Antal.

Skolen har altsaa haft paa tredje Vinter 1 Lærling, paa anden 23, paa første 114 eller ialt 138 mandlige Lærlinge.

Fordelt paa de enkelte Maaneder falder Lærlingetallet saaledes: I November og December 126, i Januar 133, i Februar 135, i Marts 129 og i April 86, eller i Jævnmaal omtrent 123.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, saa viser det sig, at 86 er Sønner af Gaardmænd, 20 af Husmænd, 3 af Arbejds mænd, 8 af Haandværkere, 4 af Handlende, 8 af Lærere, Embedsmænd o. l. og 9 af Mænd i andre Livsstillinger. Blandt Lærlingene var der 17 Haandværkere, deraf 1 Typograf, 2 Fotografer og 1 Bryggeriarbejder. 13 havde selvstændige Stillinger ved Landbruget, nemlig 3 Gaardejere, 3 Gaardbestyrere, 1 Forvalter, 5 Mejerister og 1 Kontrolassistent, 5 var Gartnere, 2 ved Handelen, 5 Journalister og 8 Lærere, 21 var fra Købstæder.

Af Lærlingene var 40 over 25 Aar, 90 mellem 25 og 18 Aar, 8 mellem 18 og 16 Aar og ingen under 16 Aar. Fra Ribe og Ringkøbing Amter var der 14, fra Vejle, Skanderborg, Aarhus og Randers 25, fra de fire nordligste Amter 21, fra Fyn 18, fra Sjælland 32, deraf 5 fra Kjøbenhavn, fra Lolland-Falster 1, fra Bornholm 1, fra Færøerne 1, fra Sønderjylland 6, fra Island 9, fra Norge 8, fra Sverige 1 og fra Nordamerika 1.

78 har før været paa andre Højskoler eller paa Landbrugsskoler, deraf 18 to Gange. 9 har været paa Dalum, 7 paa Ladelund, 6 paa Tune og Testrup, 5 paa Malling og Vestbirk, 4 paa Frederiksborg, 3 paa Forsinge, Grundtvigs, Ollerup, Salling og Sorø, 2 paa Ryslinge, Rødkilde, Skamlingsbanke, Stevns, Særslev, Vallekilde og Ødum og 1 paa Aars, Ask, Bornholm, Dalbynder, Djursland, Hadsten, Hjørlande, Høng, Lyngby, Risgaard, Ry, Sørup og Nørre-Ørlev. 13 har været paa Højskole eller Landbrugsskole paa Island, i Norge eller Sverige, 3 har gaaet paa Efterskole og 11 i Aftenskole. 13 har gaaet paa Latin- og Realskole, deraf 1 cand. theol., 1 Student og 2 med Præliminæreksamen. 6 har været paa Seminariet, deraf 5 med Eksamen. 13 har gaaet paa teknisk Skole, 5 gennemgaaet forskellige Kursus og 2 har haft privat Undervisning.

B. Kvindelige Lærlinge.

1. Anden Vinters Lærlinge.

210. Jørgine Sørensen, Indslev, Nr. Aaby, 30 Aar, Gmd. (1044).
 211. Maren Chr. Hjortkjær, Ramme, 26 Aar, Gmd. (1052).
 212. Eva R. Dithmer, Odense, 24 Aar, Borgmester. (1060).

213. Maren Laursen, Bjerre, 23 Aar, Gmd. (1064).
 214. Elisabeth Schrøder, Kjøbenhavn, 22 Aar, Grosserer. (941).
 215. Karen Helweg, Askov, Vejen, 22 Aar, Præst. (1005).
 216. Johanne P. Vang, Askov, Vejen, 22 Aar, Lægprædikant. (1077).
 217. Henrikka Riis, Jebjerg, 22 Aar, Lærer. (1078).
 218. Marie Hansen, Bjerre, Fuglede, 22 Aar, Gmd. (1073).
 219. Kirsten Ostenfeld Christiansen, Kjøbenhavn, 21 Aar, Prof. (1085).
 220. Anna Kristensen, Pilegaards Mølle, Brønderslev, 21 Aar, Gmd. (1088).
 221. Ellen Hagen, Nr. Ørslev, Tingsted, 21 Aar, Gmd. (1097).
 222. Ellen Mygind, Rækkende, Præstø, 20 Aar. (1099).
 223. Signe K. Søegaard, Østbirk, 20 Aar, Gmd. (1101).
 224. Marie Nøhr, Hjertehjerg, Stege, 20 Aar, Gmd. (1105).
 225. Astrid Verdich, Kjøbenhavn, 19 Aar, Gross. (1118).
 226. Elisabeth Bierring, Bogø, 18 Aar, Præst. (1122).

Ialt 17, der har været her i alle seks Maaneder med Undtagelse af den sidste, der kun var her i fem.

2. Første Vinters Lærlinge.

1124. Lærerinde Mathilde Larsen, V. Assels, Nykøbing p. M., 34 Aar. (2).
 1125. Kirstine Hvidbjerg, Geddal, Vinderup, 32 Aar, Hmd. (2)
 1126. Kirstine Rasmussen, Nykøbing, J., 30 Aar, Gmd.
 1127. Marie Poulsen, Horslund, Sønderjyll., 29 Aar, Gmd.
 1128. Christi Feilberg, Søborg, Esrom, 29 Aar, Inspektør.
 1129. Sygeplejerske Anna Jørgensen, Broskov, Ejby, 28 Aar.
 1130. Vally Bjerregaard, Fauske, Norge, 28 Aar, Læge.
 1131. Lærerinde Bodil Hansen, Ondrup, Odder. 27 Aar.
 1132. Lærerinde Kirstine Eriksen, Tommestrup, Storehedinge, 27 Aar (5).
 1133. Margrethe A. Ella, Kjøbenhavn, 26 Aar, Overretssagf. (2).
 1134. Louise Margrethe Strodtmann, Kjøbenhavn, 26 Aar, Præst.
 1135. Lærerinde Ane Kat. Jensen, Gærum, Frederikshavn, 26 Aar.
 1136. Karen Marie Nielsen, Redsted, Karby, 26 Aar, Hmd.
 1137. Johanne Seerup, V. Assels, Nykøbing, J., 26 Aar, Gmd.

1138. Dorthea Hedegaard, Hedegaard, Holstebro, 26 Aar, Gmd.
 1139. Emma Elmquist, Kjøbenhavn, 26 Aar, Direktør.
 1140. Christine Møller, Thurø, Svendborg, 25 Aar, Skibsfører. (4).
 1441. Henriette Knudsen, Hedegaard, Sønderj., 25 Aar, Gmd.
 1142. Margrethe Grønborg, Strandskovgd., Stege, 25 Aar, Gmd.
 1143. Laura Christiansen, Egelykke, Tranekær, 25 Aar, Gartner. (5).
 1144. Dagmar Borgen, Lejrskov, Lunderskov, 25 Aar, Præst.
 1145. Botilde Hansen, Rurup, Sønderjyll., 25 Aar, Gmd. (5).
 1146. Cæcilie Jensen, Bjerregaard, Aale, 24 Aar, Gmd.
 1147. Agnes Bech, Dalagergaard, Borris, 24 Aar, Gmd. (5).
 1148. Marie Pedersen, Haslev, Sorø, 24 Aar, Gmd.
 1449. Ingrid Trane, Tranegd., Løkken, 24 Aar, Gmd.
 1150. Kirsten Rasmussen, Ferup, Ejstrup, 24 Aar, Gmd. (3).
 1151. Kirstine Larsen, Vøgnild, Østrup, 24 Aar, Købmd.
 1152. Husbestyrerinde Kirstine Mehlsen, Jehjerg, 24 Aar.
 1153. Sygeplejerske Ida Fogh, Skindbjerg, Grenaa, 24 Aar.
 1154. Anna Jacobsen, Brøns Mølle, Sønderjyll., 23 Aar, Møller (5).
 1155. Lærerinde Marie Didriksen, Solbakken, Borre, 23 Aar.
 1156. Marie Kokhauge, Langetved, Sønderjyll., 23 Aar, Gmd.
 1157. Martha Møller, Taarnborggd., Korsør, 23 Aar, Rentier. (5).
 1158. Anna Mehlsen, Skive, 22 Aar, Købmd. (5).
 1159. Astrid Poulsen, Terndrup, 22 Aar, Læge. (5).
 1160. Karen Kring, Jordrup, Lunderskov, 22 Aar, Lærer.
 1161. Kathrine Jespersen, Balslev, Ejby, 22 Aar, Gmd.
 1162. Dagny Laursen Vig, Bjergager, Aarhus, 22 Aar, Lærer.
 1163. Ellen Møller, Lindholm, Vesterskerninge, 22 Aar, Gmd.
 1164. Helga Engberg, Hundslund, 22 Aar, Præst.
 1165. Thora Gøtsche, Aarhus, 22 Aar, Ingeniør.
 1166. Dagny Dam, Brøderup, Tappernøje, 22 Aar, Højskolef.
 1167. Alvilde Hansen, Skovby, Ærøskøbing, 22 Aar, Lærer.
 1168. Ingeborg Rasmussen, Tækkersminde, Grenaa, 22 Aar, Gmd.
 1169. Marie Skovgaard, Brendeskovgd., Svendborg, 21 Aar, Gmd.
 1170. Sigrun Albrechtsen, Hjørlande, Slangstrup, 21 Aar, Højskoleforst.

1171. Dorthea Jacobsen, Gelsted, Herlufmagle, 21 Aar, Gmd. (5).
 1172. Anna Nielsen, Allerup, Ribe, 21 Aar, Præst.
 1173. Jensine Winther, Mellemølle, Voldum, 21 Aar, Møller.
 1174. Lærerinde Zenobia Pytlewski, Dziatoszyn, Polen, 21 Aar. (3).
 1175. Anna Jensen, Aarhus, 21 Aar, Overbanemester.
 1176. Mejerske Kirsten Poulsen, Galtegaard, Stenstrup, 21 Aar.
 1177. Johanne Nielsen, Naalebjerggd., Kolding, 21 Aar, Gmd.
 1178. Anna Pille, Bjerregaard, Nykøbing F., 21 Aar, Forp.
 1179. Ane Kirstine Rasmussen, Bering, Hasselager, 21 Aar, Rentier.
 1180. Thora Engberg, Hundslund, 21 Aar, Præst. (5).
 1181. Marie Buhl, Mosevraa, Almind, 21 Aar, Gmd.
 1182. Astrid Legind Hansen, Nykøbing, J., 21 Aar, Gartn.
 1183. Agnes Simonsen, Gjesten, Vejen, 20 Aar, Gmd.
 1184. Olga E. Jensen, Faistrup, Mundelstrup, 20 Aar, Gmd. (5).
 1185. Karen Brasen, København, 20 Aar, Stabsintendant.
 1186. Karen Larsen, Dallund, Søndersø, 20 Aar, Godsforv. (5).
 1187. Laufey Helgason, Reykholt, Island, 20 Aar, Provst.
 1188. Ingeborg Olafsson, Reykjavik, Island, 20 Aar, Gmd. (4).
 1189. Cathrine Jakobsen, Gullerup, Nykøbing, J., 20 Aar, Gmd.
 1190. Karen Sørensen, Lemvig, 20 Aar, Konsul. (5).
 1191. Ingrid Stenberg, Stockholm, Sverige, 20 Aar, Arkitekt.
 1192. Agnete Fog, Espe, 20 Aar, Præst.
 1193. Thora Caspersen, Elmue, Fakse, 20 Aar, Lærer.
 1194. Mariane Tromholt, Vinkel, Viborg, 19 Aar, Gmd.
 1195. Ragnhild Bennike, Buenos Aires, Argentine, 19 Aar, Red.
 1196. Thoma Fischer, Aabenraa, Sønderjyll., 19 Aar, Skibsreder.
 1197. Kristine Ludvigsen, Avnbøl, Sønderjyll., 19 Aar, Gmd.
 1198. Kathrine Rasmussen, København, 19 Aar, Snedker.
 1199. Karen Møller, Liselund, Slagelse, 19 Aar, Gmd.
 1200. Anna Schütt, Aabenraa, Sønderjyll., 19 Aar, Skibskap.
 1201. Stefania Jonsdotter, Burfelt, Island, 19 Aar, Gmd.
 1202. Anna Hansen, Killerup, Odense, 19 Aar, Gmd.
 1203. Olga Amalie Jensen, Svinninge, 19 Aar, Bager.
 1204. Anna Nielsen, Nylandsgd., Havdrop, 19 Aar, Gmd.

1205. Karin Hallström, Köping, Sverige, 19 Aar, Disponent.
 1206. Johanne Jordan, Nykøbing, F., 19 Aar, Redaktør.
 1207. Agnes Knudsen, Drammen, Norge, 19 Aar, Provst.
 1208. Astrid Jespersen, Skelskør, 19 Aar, Købmd.
 1209. Ingeborg Kühl, Julianehjerg, Vejle, 19 Aar, Gmd.
 1210. Ingeborg Helweg, Idestrup, Nykøbing, F., 18 Aar, Præst.
 1211. Ingeborg Langkilde Laugesen, Boltinggaard, Ringe, 18 Aar, Gmd.
 1212. Helga Frandsen, Nedre Draaby, Frederiksborg, 18 Aar, Murer.
 1213. Thora Marie Madsen, Løgstør, 18 Aar, Togfører.
 1214. Ingrid Mellgren, Gøteborg, Sverige, 18 Aar, Fabrikant.
 1215. Sofie Rasmussen, Hobro, 18 Aar, Købmd.
 1216. Olafia Jónsson, Radgerdi, Island, 18 Aar, Gmd.
 1217. Julie Klindt, St. Jørgen, Svendborg, 18 Aar, Lærer.
 1218. Elna Hansen, Balstrup, Ringsted, 18 Aar, Gmd.
 1219. Astrid Schroll, Brahetrolleborg, Korinth, 18 Aar, Læge. (5).
 1220. Marie Larsen, Hømb, Ringsted, 18 Aar, Gmd.
 1221. Marie Hansen, Aabenraa, Sønderjyll., 18 Aar, Red.
 1222. Maren Jensine Petersen, Gamst, Vejen, 18 Aar, Gmd.
 1223. Polly Kabell, Marienlyst, Aarhus, 17 Aar, Gmd. (5).

Ialt 100. 78 har været her i alle seks Maaneder, 15 i fem, 2 i fire, 2 i tre og 3 i to Maaneder. Bag efter Navnene paa dem, der ikke har været her hele Tiden, staar et Tal i Klammer, der betegner Maanedernes Antal.

Skolen har altsaa haft paa anden Vinter 17 Lærlinge, paa første 100, ialt 117 kvindelige Lærlinge. Fordelt paa de enkelte Maaneder falder Lærlingetallet saaledes: I November og December 114, i Januar, Februar og Marts 112 og i Marts 98 eller i Jævnmaal omtrent 110.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, viser det sig, at 50 er Døtre af Gaardmænd, 3 af Husmænd, 3 af Haandværkere, 7 af Handlende, 29 af Embedsmænd og 25 af Mænd i andre Livsstillinger. 6 var Lærerinder, 2 Sygeplejersker og 1 Mejerske.

Af Lærlingene var 24 over 25 Aar, 92 mellem 25 og 18 Aar og 1 mellem 18 og 16 Aar. Fra Ribe og Ringkøbing Amter var der 13, fra Vejle, Skanderborg, Aarhus og Ran-

ders 18, fra de fire nordligste Amter 17, fra Fyn 15, fra Sjælland 30, deraf 9 fra Kjøbenhavn og fra Lolland-Falster 4. Fra Sønderjylland 9, fra Island 4, fra Norge 2, fra Sverige 3, fra Polen 1 og 1 fra Argentine. 27 har været fra Købstæder.

7 af Lærlingene har før været paa den almindelige Højskole i Askov, og 40 har før været paa andre Højskoler, deraf 3 to Gange. 7 har været paa Testrup Højskole, 5 paa Ubberup, 4 paa Frederiksborg, 3 paa Ollerup, Vallekilde og Vejstrup, 2 paa Stevns og Vestbirk og 1 paa Aagaard, Brøderup, Galtrup, Kjøng, Lyngby, Odder, Ry, Ryslinge, Rødkilde, Salling, Ubby og Hjørlunde. 4 har været paa forskellige Pigeskoler, 4 paa Efterskoler, og 9 har faaet privat Undervisning. 10 har været paa Realskole, deraf 9 med Præliminæreksamen, og 1 paa teknisk Skole. 7 har været paa Seminarier, deraf 4 med Eksamen, og 1 gennemgaaet Statens etaarige Kursus. 9 har gennemgaaet forskellige andre Kursus.

BIBLIOTEKET

VED POUL BJERGE

BIBLIOTEKET tæller nu henimod 25,000 Bind. Det bruges som offentligt Bibliotek. Der er i Skoleaaret 1906—07 udlånt ialt 5924 Bind, deraf 671 til Skolens Lærere, 3890 til dens Lærlinge, 968 til Folk udenfor Skolen og 395 til Brug i Læsesalen. Der er afsendt 50 Bogpakker her fra Biblioteket ud til Laanere. Ved Siden af Biblioteket er Læsesalen med Haandbibliotek, der indeholder Haandbøger, Ordbøger, Kataloger, Lexika m. m., ialt henved 600 Bind. Desuden fremlægges en Del Tidsskrifter, efterhaanden som de udkommer. For Tiden er der et Antal af omkring ved 100. Læsesalen er aaben for Lærlingene om Vinteren fra Kl. 2 $\frac{1}{2}$ —4 og om Sommeren fra Kl. 4—6. Der har i Aarets Løb været 4060 Besøg i de 200 Dage, der har været aabnet; det er omtrent 20 Besøg daglig. Desuden har hver af Skolens Lærere Nøgle til Læsesalen og har altsaa Adgang til de Bøger, som staar der. Der er intet Regnskab ført over disse Besøg.

Der er i Aarets Løb skreven 600 ny Sedler til Kataloget, der svarer til en Forøgelse paa omtrent 850 Bind.

Selskaber, Foreninger og Institutioner, der sender til Biblioteket:

Danmark: Carlsberglaboratoriet. — Danmarks geologiske Undersøgelse. — Dansk Eksport Forening. — Dansk geologisk Forening. — Den botaniske Forening. — Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. — Den tekniske Forening. — Det danske

meteorologiske Institut. — Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. — Det kgl. danske Videnskabernes Selskab. — Det statistiske Bureau. — Foreningen af jydsk Landboforeninger. — Grosserer-Societetet. — Københavns Magistrat. — Københavns Universitets zoologiske Museum. — Kommissionen for videnskabelig Undersøgelse af de danske Farvande. — Rigsarkivet. — Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie.

Norge: Bergens Museum. — Den norske Kildeskriftkommission. — Det norske Rigsarkiv. — Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. — Nordenfjelds Kunstinstitut i Trondhjem. — Universitetsbiblioteket i Kristiania. — Videnskabs-Selskabet i Christiania.

Sverige: Fornskrift-sällskapet i Stockholm. — Göteborg högskola. — Kungl. biblioteket i Stockholm. — Letterstedtska föreningen. — Nordiska museet. — Universitetsbiblioteket i Upsala.

Finland: Åbo stads historiska museum. — Suomen valtionarkisto = Finlands statsarkiv.

Andre Lande: Departement of the interior, Bureau of education, Washington.

Følgende Festskrifter er sendt til Biblioteket:

Bikuben. Dansk Spare- samt Børne- og Alderdoms Forsørgelses Forening 1857—1907. — Bølling Nørre Herreders Landboforening 1856—1906. — Dansk Sparemærkekasse 1881—1906. — De mindre Landejendomsbesidderes Brandforsikringsforen. i Aarhus 1855—1905. — Den langelandske Landbostands Sparekasse 1881—1906. — Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse 1842—1907. — Friskolen for Drengbørn af den mosaiske Tro 1805—1905. — Hustømmerforeningen 1880—1905. — Kreditforeningen af Grundejere i København 1882—1907. — Malernes Fagforening 1881—1906. — Privatbanken i København 1857—1907. — Roskilde Domapotek 1650—1900. — Skodborg og Vandfuldherreders og Lemvig Landboforening 1856—1906. — Sorø Apotek 1606—1906. — Spare- og Laanekassen for Aastrup Sogn og Omegn 1857—1907. — Steins Laboratorium 1857—1907. — Tureby-Kjøge og Omegns Landboforening 1881—1906.

Følgende Forfattere har givet nævnte Bøger:

- Andersen, Lars:** Andreas Bojsen. Et Mindeskrift. 1906.
- Appel, Axel:** Husdyrbruget 1906, med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget. 1907.
- Bertelsen, S.** Skatteovenes store Fejl, en folkelig Fremstilling. 4. Opl. — Fire Lovforslag. 1906.
- Borch, Th.** Stamtavle over den fra Simon Sørensen, Lundsby, Aadum Sogn, stammende Slægt Borch. Skien 1907.
- Carøe, Kr.** Den danske Lægestand. I—III. 1901. — Statsfysikatet i Kjøbenhavn. 1907.
- Dolleris, Andr.** Arbejdets Ære, nye Digte. 1892. — Den vaagne Verden. 1906.
- Eliassen, P.** Bidrag til Kolding Bys ældre Historie. I. — Fra de 8 Sogne, Bidrag til Tyrstrup Herreds Historie. 1907.
- Eskesen, Morten:** Ludvig Müllers Saga. 1907.
- Feilberg, H. F.** Bidrag til en ordbog over jyske almuesmaal. 29—30. Hæfte.
- Friis, F. R.** Tychonis Brahei et ad eum doktorum virorum epistolae I—IX.
- Halling, A.** Meine Vorfahren und ihre Verwandtschaften. Als Manuskript gedruckt. 1—2. B. Glückstadt 1905.
- Hansen, Povl:** Streiftog gennem Holbæk Amt. Holbæk 1906.
- Hoffmeyer, Niels:** Verden venter. 1906.
- Klitgaard, C.** Hvetbo Herred. I—II. Del. Aalborg 1906—07.
- Kornerup, Th.** Tre Særtryk om geologiske Forhold i Vendsyssel.
- Krarup, Alfr.** Fortegnelse over historisk Litteratur fra Aaret 1905 vedrørende Danmarks Historien.
- Kristensen, Marius:** Skjaldenes Sprog. — Fra de danske Runestene.
- Lubbers, A.** De oldenborgske Kongers og deres nærmeste Families Sygdom og Død.
- Melsted, Boga Th.** Um æskuarin og islenskan lytháskóla.
- Mentz, A., og C. H. Ostenfeld:** Planteverdenen i Menneskets Tjeneste. Med 335 Illustr. 1906.
- N. I. O. G. T.** Almanak og Aarbog. 1905—1907.
- Nissen-Dall, J.** Danmarks Mejeridrifts Statistik. 10. — Danmarks Smør-Pris Statistik. 4.
- Nyegaard, C.** Flere Smaaskrifter om Kvægavl.
- Opffer, Fr.,** Østsjællandske Aarbøger. 6—7. Bind. Kjøge.
- Otterstrøm, A.** Laxfiske med långref. Helsingfors 1907.

- Pinholt, Vilh.** Læ- og Hegnsplantning. Aarhus 1907.
- Raunkiær, C.** Planterigetets Livsformer og deres Betydning for Geografien. 1907.
- Ruin, Vald.** Livvets sømn, foredrag vid VI. nordiska folkhögskolemötets akademiska kurser i Helsingfors 1907.
- Rørdam, Vald.** Stumme Strænge. 1906. — Den gamle Kaptajn. 3. Bind. 1907.
- Schütte, Gudm.** Oldsagn om Godtjod, Bidrag til etnisk Kildeforskning. 1907.
- Storgaard-Pedersen, P.** Ulfborg-Hind Herreders Landboforening. 1856—1906.
- Sveistrup, P.** Syersker, et Bidrag til Belysning af de københavnske Syerskers Livsvilkaar, 1904, og flere Smaaskrifter.
- Svendsen, A.** Fodringslæren. 8. Udg. 1906. — Kvægavl og Kvægopdræt. 4. Udg.; begge indb.
- Sørensen, Vilh.** Fromme Sjæles gode Gjæringer. Videnskabelige Converteringer ved Københavns Universitet. 1907.
- Thomassen, Fr.** Et Undervisningsmiddels Historie. — Danmarks Skolevæsen. — Fra Udlandets Skolemuseer, I—V., — og fl. Smaaskr.
- Trap, Cordt:** Jøderne i Danmark efter Folketællingslisterne af 1906. — Velgørenheden i København i Aaret 1903.
- Tuxen, S. C. A.** Husdyrbruget. Den særlige Del. 1906.
- Volf, R.** Profeterne Hoseas og Joel fortolkede for Lægfolk. 1902. — Tør Kirken ønske borgerlig Ægteforening? 1902. — Stamtavle over Anders Coldings Slægt fra Skrave.
- Wroblewski, Otto B.** Katalog over hans Bogsamling og Billed- og Portrætsamling.

Af andre, der har givet Bøger, nævnes:

- Red. **Oscar V. Andersen:** Fr. Mistral: Mirèio, et provencalsk Digt, overs. af Oscar V. Andersen. — Varden, katolsk Maanedsskrift, red. af Oscar V. Andersen, 1—5. Aarg.
- Pastor **R. Andersen:** P. Harboe: Dæmring, en Fortælling. Brooklyn 1905 — og flere Smaaskrifter.
- Landbrugslærer **Hans Appel:** Mælkeritidende, udg. af dansk Mejerist-Forening, ledet af H. Appel. 18. Aarg. Indb.
- Redaktør **Ras. Bertelsen** i Viborg: Flere politiske Smaaskrifter.
- Konsul **C. Breinholt:** Max Grohshennig: Slægten Breinholt 1807.
- Frk. **Ida Christensen:** Conan Doyle: Af Dr. Watsons Optegn.

- Astrid Ehrencron-Müller: Fra Dronningens Taarnrude. — L. Holberg: Peder Paars. — Laura Kieler: Sten Stensen til Stensbo. — T. Naff: Skoleidyller.
- Landbrugslærer **Otto Christensen**, Tune: Biografier, saml. og udg. paa Tune Landboskole Vinteren 1905—06.
- Kancelliraad **Jacob Deichmanns og Hustrus Legat**: P. B. Grandjean: Stamtavle over P. J. Deichmanns Efterkommere. — Stamtavle over J. M. Gyldendals Efterkommere.
- Dr. phil. **H. F. Feilberg**: J. S. Thornton: Schools public and privat in the north of Europa. — Tidsskrift for populær Naturvidenskab 1851. — Oehlschlägers Erindringer I—IV. 1850—51. — Desuden en Del engelske Bøger og Smaaskrifter.
- Fredens Mølle**: C. Nyrop: Fredens Mølle, et Stykke Industrihistorie. 1905.
- H. Hagerups** Forlag: Litteraturbogen I—II. En ny Læsebog af en Skolemand. 1907.
- Bibliotekar **E. Hannover**: 16 Tavler med dansk Kunst.
- Statskonsulent **Fr. Hansen**: Flere landøkonomiske Skrifter.
- Enkepastorinde **Margrethe Hansen**, Blegind, har givet i alt 60 forskellige Bind, deraf 12 indbundne. Det er mest Bøger om Historie og Kunst, særlig kan nævnes kirkehistoriske Samlinger.
- Indridi Helgason**: Einar Hjørleifsson: Danmark og Island, en historisk Redegørelse. 1907.
- Red. **Konrad Jørgensen** giver et Eksp. af alt, hvad der trykkes hos ham, Højskolebladet endogsaa i tre Eksp., deraf det ene indbunden.
- Professor **Kaarlo Krohn**, Helsingfors, har givet flere finske Skrifter.
- Læge **S. V. Køster**: Fædrelandets Feulletoner, I—XIX., med et samlet Register i Manuskript over alle 19 Bind og en hel Del politiske og historiske Smaaskrifter, ialt 40 Bind.
- Statsraad **Thor Lange**: A. D. Jørgensen: Det slesvigske Spørgsmaal, overs. paa Russisk af Thor Lange. Moskwa 1898. — Dansk Budstikke. 1—2. Aarg.
- Frk. **Marie Meinert** har givet forskellige Bøger, mest af historisk og filologisk Indhold, der slutter sig til hendes Boggave, omtalt i »Askov Lærlinge« 1905, ialt 55 Bind.
- Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet: Jacob Helms og

- H. C. Amberg: Ribe Domkirke i Anledning af Kirkens Hovedstandsættelse 1882—1904. — E. F. S. Lund: Danske malede Portrætter, en beskrivende Katalog. 8. B. 5—8. H. — P. Schultze-Naumburg: Kulturarbeiten 1., 2. und 4. B. und neue Bilder zu 2. Band. — Zoologia Danica. Afbildninger af danske Dyr med populær Text, paabegyndt af J. S. Schiødte, udg. af H. J. Hansen. 12. Hefte.
- Fru **Kamma Müller**, f. Funder: J. L. Heiberg: Prosaiske Skrifter. 1—3. B. Kbh. 1841—43. — H. C. Ørsted: Samlede Skrifter. 1—9. B. Kbh. 1851—52, alle indb.
- Dr. phil. **P Nordmann**, Helsingfors: Fr. Elfving: Kulturväxterna. 1902. — I. Heikel: Sede- och bildningsförhållanden i Finland under 17 seklet. — Kalender, utg. af Svenska folkskolans vänner 1880—1905. 1—20. Aarg. og flere Smaaskrifter.
- Norsk Maalkontor** i Kristiania: A. Howden: Stormfugl, Fortelling. — H. Koht: Freds-Tanken i Noregs-Soga. — Ras. Løvland: Hvitebjørnen, Sogar. — Iver Mortensson: Skogtroll, spelstykke. — Norske folkeskrifter 28—34 og flere Oversættelser paa Norsk, ialt 14 Bind.
- Cand. jur. **Anders Pedersen**: Vilh. Lassen: Offentlig Fæste. 1894. — Studenterbogen. 1896.
- Lehnsgreve **C. E. Reventlow**: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreis i Tidsrummet 1770—1827, ved Louis Bobé. 7. B. 1906.
- Rigsdagen**: P. Oesterby: Beretning om de danske Rigsdagsmedlemmers Besøg i Paris 23. Novbr.—7. Decbr. 1904.
- Stamhusbesidderinde **I. K. Rosenørn-Teilmann**: To gamle Rimkrøniker med Tegninger af S. C. Holten, f. Skovgaard. 1906. — Fra Jul til Høstjævnøgn. Smaadigte. 1907. — Henrik Rung, et Mindedigt, 1907.
- Det Rønnenkampske Boglegat**: P. Hansen: Den danske Skueplads. 1—3. B. — Søren Kierkegaard: Samlede Værker. I—XIV. — H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie 1820—70, I—II. — Carl Snoilsky: Samlede Dikter. 3—5. Bog Minnesteckningar. — Troels Lund: Sundhedsbegreber i Norden i det 16. Aarh., Livsbelysning, 4. Udg., og De tre nordiske Brødrefolk.
- Tandlæge **Axel Schrøder**: Militært Tidsskrift. 34. Aarg.
- Prof. **L. Schrøder** har givet ialt 76 Bind af forskelligt Indhold.

Mr. **J. S. Thornton**: Aug. Birell: Obiter dicta, 1906, og flere Smaaskrifter.

Fysikus **F. Ulrik** har givet ialt 30 Bind og nogle Doubletter til Bytning.

Folkeskoleinspektør **K. E. Vaulø**: Indbudning till magister- och doktorpromotionen i Helsingfors 30. Maj 1907.

For overflødige Doubletter og gamle Aviser har Skolen tilbyttet sig ialt 39 Bind, deraf 10 indb.

Af Rødding Højskoles Bøger er der i det sidste Aar udskilt og tilbagesendt 7 Værker, saa nu er der kun 194 tilbage i Biblioteket her.

Meddelelser, Indbydelsesskrifter og Beretninger er tilsendt Skolen fra forskellige Højskoler, lærde Skoler, Foreninger, Selskaber og Stiftelser.

Følgende Blade bliver Skolen frit tilsendte: Aalborg Amtstidende, Aarhus Amtstidende, Agrardagbladet, Andelsbladet, Bogvennen, Bornholms Social-Demokrat, Dannevirke (Amerika), Dansk Folkestyre, Dansk Folketidende, Dansk Husflidtidende, Dansk Kirketidende, Dansk Landbrug, Dansk Missionsblad, Den danske Biavlstidende, Die Schleswig-Holsteinische landliche Volkshochschule, Esbjerg Avis, Esbjerg Posten, Ferskvandsfiskeribladet, Folkebladet (Svendborg), Folkelæsning, Folkerøsten, Folkeskolen, Folkevennen, For Industri og Haandværk, Frit Ordskifte, Fyns Stifts Landbrugstidende, Fyns Tidende (3 Eksp.), Gartner-Tidende, Grenen, Göteborgs handels- och sjöfartstidning, Haven, Hede-selskabets Tidsskrift, Helsingør Avis, Henry Georgebladet, Holbæk Amts Dagblad, Holbæk-Posten, Horsens Dagblad Horsens Social-Demokrat, Högskulebladet, Jydsk Husdyravl, Jydsk Morgenblad, Kirkeklokken, Kirkelig Samler (Amerika), Kolding Avis, Kolding Folkeblad, Kors og Stjerne, Kvinden og Samfundet, Kjøbenhavns Kirkesag, Landbo-Dagbladet, Landbrugsbladet, Landmands-Blade, Langelands Folkeblad, Loll.-Falsters Folketidende, Meddelelser fra Udenrigsministeriet, Mosebladet, Mælkeritidende, Nordisk Missions-Tidsskrift, Protestantisk Tidende, Randers Dagblad, Ret og Rets Smaaskrifter, Ribe Amtstidende, Ringkøbing Amts Avis, Ringkøbing Amts Dagblad, Roskilde Dagblad,

Samaritanen, Samfundets Krav, Sam-Styre, Santal-Posten, Skive Folketidende, Skolebladet, Skole og Samfund, Sorø Amtstidende, Stefanus, Stubbekøbing Avis, Sursum Corda, Svensk väl, Sydjydsk Folkeblad, Søndagsbladet, Sønderjylland, Tiden, Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, Tidsskrift for Landøkonomi, Tidsskrift for Sygepleje, Tidsskrift for Vindelektricitet, Ugeskrift for Landmænd, Ungdom og Idræt, Veckobladet (Helsingfors), Vendsyssel Folkeblad, Venstrebladet (Vejen), Verdandi, Vestjyllands Social-Demokrat, Vore Børn, Vort Forsvar (2 Ekspl.), Vort Landbrug og Østsjællands Folkeblad.

SKOLENS FORMUESFORHOLD.

A. Regnskab fra 1. Maj 1906 til 30. April 1907.

INDTÆGT:

Kassebeholdning 1. Maj 1906	Kr.	839.17
Pigeskolen Sommeren 1906.....	Kr.	5991.00
Den udvidede Højskole i Vinteren 1906—07:		
Den kvindelige Afdeling	Kr.	10789.00
Den mandlige Afdeling	—	12508.00
		<u>23297.00</u>
		— 29288.00
Efterbetaling fra tidlig. Aars Lærlinge	Kr.	360.00
Efteraarsmøde	—	603.00
		<u>963.00</u>
Leje af Værelser Vinteren 1906—07..	Kr.	1514.00
Husleje af det hvide Hus.....	—	300.00
Gymnastikkursus for Kvinder i Aug. som Husleje	—	100.00
		<u>1914.00</u>
Gaver:		
Lærer Østergaards og Hustrus Le- gat, Renter	Kr.	50.00
R. Fengers Legat, Renter.....	—	112.00
Cecilia Andresen.....	—	8.00
		<u>170.00</u>
Statsunderstøttelsen.....	—	14500.00
		<u>Kr. 47674.17</u>

UDGIFT:

Lønninger	Kr.	28089.00
Varme, Rengøring, Kørsel, Aviser, Kundgørelser, Lægehonorar m. m.	—	4306.08
Skat og Brandpenge	—	158.33
		<u>Kr. 32553.41</u>
Bygninger og Boskab:		
Ny Bygning	Kr.	4828.79
Hovedreparationer paa de gamle Bygninger..	—	1019.39
Lynaflederne	—	270.00
Almindelig Reparation.	—	2525.66
		<u>Kr. 8643.84</u>
Biblioteket.....	—	611.93
		<u>9255.77</u>
Renter og Afdrag	—	5706.94
Udgift i Følge en Revisionsbemærkning	Kr.	1.00
Kassebeholdning.....	—	157.05
		<u>158.05</u>
		<u>Kr. 47674.17</u>

B. Ejendommens Værdi.

Bygningerne ere brandassurerede for	Kr. 115399.00
Almindeligt Indbo for	Kr. 3500.00
Bogsamlingen	— 10000.00
Kakkelovne og Komfurer	— 2500.00
Fysisk-kemisk Samling	— 3000.00
Naturhistorisk Samling	— 1000.00
Kunstværker og Billeder	— 2500.00
	<hr/>
	— 22500.00
Byggegrund, Gaardsplads, Have, Lysanlæg, Kloak m. v. værdsættes til	— 8601.00
	<hr/>
	Kr. 146500.00

Denne Sum er bragt til Veje ved:

1) Gaver:	
a. Flors oprindelige Indsamling	Kr. 8279.23
b. Gaver, dels i Penge, dels i Bøger fra forskellige	— 21300.00
c. »Dansk Højskoleforening«s Tiskud, for saa vidt det ikke er medgaaet i Driften	— 15552.38
	<hr/>
	Kr. 45131.61
2) Dækket af Skolens Aarsindtægt	— 44385.32
3) a. En Pengegave, der forrentes med en Friplads paa Pige- skolen om Sommeren	— 2000.00
4) Gæld til Statskassen	— 54983.07
	<hr/>
	Kr. 146500.00

LEGATER

KNYTTED E TIL ASKOV HØJSKOLE.

Fru Charlotte Schrøders Mindelegat,

bestemt til Understøttelse af Elever paa Askov Højskole,
særlig paa Sommerskolen.

1. Maj 1907 var Legatets Størrelse 4716,45 Kr., som indestaar i Vejen Sparekasse. I Sommeren 1907 gav Professor Schrøder Legatet til Søstrene Elisabeth og Marie Jørgensen af Holsted.

Lærer Østergaard og Hustrus Legat.

Renten af Legatet, 50 Kr. aarlig, er indgaaet i Skolens Kasse, tilsendt fra Skanderborg Amts Skolefond.

Rasmus Fengers Legat

er givet til direkte Støtte for Skolen. Legatet ejer 3000 Kr. i Kreditforeningsobligationer.

Morten Jørgensen og Hustrus Legat

stort 2000 Kr. indestaar i Skolen, som for Renterne giver en fuld Friplads paa den almindelige Pigeskole om Sommeren.

N. F. S. Grundtvigs Mindelegat,

stiftet 1883 af en »Norsk Højskoleven«, er paa 317,66 Kr., som indestaar i Vejen Bank.

Askov Biavlerfond.

Legatet er oprettet af. »en Ven af Flid og Nøjsomhed«. Med Renter og Renters Rente og en Gave paa 100 Kr. er Fonden 1. Maj 1907 vokset til: 521,74 Kr., som indestaar i Vejen Sparekasse.

Renten kan, naar Summen er bragt op til mindst 1000 Kr., uddeles til Fremme af Biavl en i Jylland.

Viggo Ulriks Præmielegat.

Legatet ejer 1. Maj 1907 en Obligation paa 1000 Kr. og en Sparekassebog i Vejen Sparekasse lydende paa 203,67 Kr. foruden paaløbende Renter.

Som sædvanlig er der i Aaret 1906—07 udbetalt 40 Kr. i Præmier gennem Bestyrelsen for Dansk Andels Ægekspor t.

*Idet vi paa Medlæreres og egne Vegne
takker for alle de Gaver, som der paa de
foregaaende Blade er gjort Rede for, maa
vi endnu med opriglig Paaskønnelse nævne
3000 Kroner, som af Lovgivningsmagten
er bevilget til Støtte for anden Vinters Lær-
linge, og som er uddelte af Skolens Be-
styrelse.*

Askov, i Oktober 1907.

LUDVIG SCHRØDER. JACOB APPEL.